

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
Materiał opracowany przez Fundację Socjometr Laboratorium Rozwiązań Społecznych, współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Ewaluacja zewnętrzna małopolskich lokalnych strategii rozwoju

Kraków 2021

Raport opracowany w ramach projektu „Ewaluacja zewnętrzna małopolskich lokalnych strategii rozwoju” realizowanego przez Federację LGD Małopolska.

Odwiedź portal KSOW – www.ksow.pl

Zostań Partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania

1. W 2020 r. obszar zamieszkiwało 68 392 osoby. Najliczniej zamieszkałymi gminami były: Dobczyce – 15 346 mieszkańców, Pcim – 11 147 mieszkańców oraz Lubień – 10 080 mieszkańców. Najmniejszymi gminami pod względem liczby mieszkańców są Raciechowice – 6 471 mieszkańców i Wiśniowa – 7 418 mieszkańców. Pozytywnym trendem jest wzrost liczby mieszkańców we wszystkich gminach LGD.
2. Żadna z gmin wchodzących w skład LGD nie przekroczyła wskaźnika G, zatem wszystkie otrzymują dotacje z budżetu państwa. Pozytywnym trendem jest systematyczny wzrost dochodów podatkowych we wszystkich gminach zrzeszonych w LGD.
3. Gminami, które odnotowały najwyższy poziom wydatków na 1 mieszkańca w 2019 r. były: Dobczyce - 7 196,24 zł, Wiśniowa – 6 593,88 zł i Raciechowice – 6 563,25 zł. Najniższe wydatki na mieszkańca odnotowano w Pcimiu – 4 633,15 zł. Pozytywnym trendem jest systematyczny wzrost poziomu wydatków na mieszkańca we wszystkich gminach zrzeszonych w LGD.
4. Rynek pracy w gminach wchodzących w skład LGD jest zróżnicowany – największy rynek pracy z odnotowaną najwyższą liczbą pracujących w gminach jest w Dobczycach – 4 012 osób, najmniejszy – w Wiśniowej – 452 osoby. Co ciekawe, we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD w 2019 r. wśród pracujących przeważały kobiety, a w 2015 r. tylko w Raciechowicach i Sieprawiu odnotowano więcej pracujących mężczyzn niż kobiet, ale różnice były niewielkie – odpowiednio 6 i 1 osoba więcej w grupie mężczyzn. Pozytywnym trendem jest wzrost liczby pracujących we wszystkich gminach LGD.
5. Jeśli chodzi o udział osób bezrobotnych, to gminy wchodzące w skład LGD osiągnęły bardzo dobre wyniki – w 2020 r. we wszystkich gminach odnotowano niższą stopę bezrobocia niż średnio w województwie (4,0) i kraju (4,6). W najkorzystniejszej sytuacji były Raciechowice i Wiśniowa, w których odsetek bezrobotnych wyniósł odpowiednio 1,7 i 1,8, a najmniej korzystna w Pcimiu – 3,0. Pozytywnym trendem jest znaczny spadek stopy bezrobocia w 2020 r. we wszystkich gminach zrzeszonych w LGD w porównaniu do 2015 r.
6. W obszarze rynku pracy istotna jest również liczba podmiotów gospodarczych. Najwięcej podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców odnotowano w 2020 r. w gminach: Siepraw – 2 005,00, Dobczyce – 1 838,1 i Wiśniowa – 1 743,7. Najmniej podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców odnotowano w Tokarni i Lubieniu – odpowiednio – 1 359,1 i 1 396,3. Pozytywnym trendem jest systematyczny wzrost podmiotów we wszystkich gminach LGD.

7. Jeśli chodzi o liczbę osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, to w 2020 r. najkorzystniej wypada Siepraw, w którym odnotowano 1 053 osoby prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców. Najmniej takich osób odnotowano w Tokarni – 727 osób prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców i w Lubieniu – 737 osób. Pozytywny jest wzrost liczby osób prowadzących działalność we wszystkich gminach zrzeszonych w LGD.
8. Analiza ekonomicznych grup wiekowych w gminach zrzeszonych w LGD wskazuje na wzrost w 2020 r. liczby osób w wieku produkcyjnym w porównaniu do 2015 r. w 3 gminach zrzeszonych w LGD: Lubień, Siepraw i Tokarnia, co jest pozytywnym trendem. Spadek liczby osób w wieku produkcyjnym odnotowano w: Dobczycach, Pcimiu, Raciechowicach i Wiśniowej, co przy wzroście liczebności grupy w wieku poprodukcyjnym zwiększa współczynnik obciążenia demograficznego.
9. Jeśli chodzi o saldo migracji, to w 2019 r. tylko w 2 gminach zrzeszonych w LGD odnotowano ujemne saldo migracji – w Pcimiu i Tokarni. W pozostałych gminach sytuacja była korzystna pod tym względem. Od 2016 r. tylko 2 gminy miały w każdym roku dodatnie saldo migracji: Siepraw i Tokarnia.
10. Kolejnym istotnym wskaźnikiem świadczącym o kondycji gmin wchodzących w skład LGD jest liczba beneficjentów pomocy społecznej. Zdecydowanie najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej odnotowano w latach 2015 – 2019 w Raciechowicach – 784 osoby na 10 tys. mieszkańców w 2019 r. Spośród pozostałych gmin LGD wysokim odsetkiem beneficjentów pomocy społecznej odznaczała się w latach 2015 – 2017 gmina Wiśniowa, która ostatecznie w 2017 r. zbliżyła się do poziomu Dobczyc, Pozostałe gminy LGD: Siepraw, Lubień, Tokarnia i Pcim odnotowały w 2019 r. wyniki zbliżone do średniej wojewódzkiej.
11. W latach 2016 – 2021 LGD Turystyczna Podkowa zrealizowała 45 naborów, z czego 20 konkursów oraz 25 naborów na granty. Najwięcej naborów zrealizowano na przedsięwzięcia w zakresie rozwoju usług turystycznych i okołoturystycznych (1.1.1), przedsiębiorczości mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy (1.1.2) oraz promocji obszaru LGD i współpracy pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w turystykę – po 7 naborów. Największym zainteresowaniem cieszył się nabór na przedsięwzięcie dotyczące przedsiębiorczości mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy, w tym z uwzględnieniem innowacyjności, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatycznym (1.1.2), w ramach którego złożono 121 wniosków, z czego 99 wybrano do dofinansowania, podpisano 44 umowy.

12. Najwięcej wnioskodawców uczestniczących w badaniu dowiedziało się o naborze wniosków poprzez stronę internetową LGD – 24 osoby. Drugim najczęściej wskazywanym źródłem była rodzina i znajomi – 18 osób. Stosunkowo najmniej osób informacje o naborach czerpało z odwiedzania stoiska LGD podczas imprez lokalnych – 8 osób oraz tablic z informacyjnych, billboardów i plakatów – 9 wnioskodawców. Skuteczność przyjętej strategii informacyjnej potwierdzają sami wnioskodawcy uczestniczący w badaniu, którzy w zdecydowanej większości wskazali (26 spośród 27 osób), że GD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków.
13. Najczęściej wskazywanym przez wnioskodawców biorących udział w badaniu motywem złożenia wniosku do LGD była chęć skorzystania z nadarzającej się okazji – 11 osób.
14. Najczęściej wskazywanym głównym odbiorcą efektów realizowanych projektów była społeczność lokalna – 15 wnioskodawców wskazało tę grupę.
15. Postęp rzeczowy realizowany jest na bieżąco – w zakresie podpisanych umów zrealizowano 11 spośród 23 wskaźników, natomiast w zakresie wypłaconych środków – 8 wskaźników, w tym 5 z nich zrealizowano w wysokości przekraczającej 100% wykonania. W zakresie wypłaconych środków pozostały do realizacji jeszcze 3 wskaźniki, a w zakresie podpisanych umów tylko 1.
16. Budżet realizowany jest na bieżąco, poziom wydatków nie rodzi ryzyka niewykonania budżetu. W zakresie budżetu rozpoczęto realizację wszystkich przedsięwzięć poza 1 – tworzenie i rozwój markowych produktów lokalnych Turystycznej Podkowy oraz ich promocja, dla którego wykonanie wynosi 0%. Budżet przewidziany w Strategii został w całości zrealizowany w ramach 2 przedsięwzięć.
17. LGD Turystyczna Podkowa realizuje w ramach Strategii RLKS 1 projekt współpracy pn. „Wyznaczenie szlaku kulinarnego produktu lokalnego Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów” oraz 3 przedsięwzięcia poza działaniami w ramach RLKS, który dotyczy OZE.
18. W ramach planu komunikacji realizowano 9 zasadniczych zadań przy wykorzystaniu różnorodnych kanałów informacji celem dotarcia do możliwie szerokiego grona odbiorców. Działania komunikacyjne prowadzone były na bieżąco i z dużą systematycznością. Zrealizowano wszystkie założone działania za wyjątkiem: 3 spotkań z potencjalnymi wnioskodawcami nt. zasad oceniania i wyboru projektów, rozdysponowania podczas tych spotkań 200 ulotek, aktualizacji strony internetowej z wydaniem folderu w formie elektronicznej oraz szkolenia z zasad prawidłowego realizowania i rozliczania projektów wybranych do dofinansowania w ramach LSR.
19. Strategia komunikacyjna przyjęta i realizowana przez zespół LGD przyniosła wymierne rezultaty – 101 spośród 108 mieszkańców uczestniczących w badaniu słyszał o Lokalnej Grupie Działania „Podkowa”, co jest świetnym wynikiem i potwierdza trafność dobranych kanałów

komunikacyjnych. Najwięcej mieszkańców uczestniczących w badaniu czerpało wiedzę o LGD za pośrednictwem źródeł internetowych: strony internetowej LGD, strona internetowa gminy oraz profil LGD na Facebooku, najrzadziej źródłami informacji były: stoiska podczas imprez lokalnych lub festynów oraz publikacje i inne materiały promocyjne wydawane przez LGD oraz spotkania informacyjno – konsultacyjne organizowane przez LGD.

20. W latach 2016 – 2021 zespół udzielił doradztwa 472 podmiotom. Wsparcie udzielone przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji jest pozytywnie oceniane przez wnioskodawców uczestniczących w badaniu. Przygotowanie merytoryczne doradców, przydatność udzielonych porad oraz ich zakres spełniający oczekiwania wszyscy uczestnicy korzystający z doradztwa na etapie realizacji operacji ocenili pozytywnie. Na etapie składania wniosku 1 osobie trudno było ocenić przygotowanie merytoryczne doradców, a na etapie rozliczania operacji również 1 osoba miała trudność w ocenie przygotowania doradcy oraz ocenie, czy doradztwo spełniło jej oczekiwania. Wsparcie LGD przy składaniu i realizacji operacji należy ocenić pozytywnie również dlatego, że 26 spośród 27 wnioskodawców uczestniczących w badaniu skorzystałoby ponownie ze wsparcia LGD.
21. Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie były czytelne, a kryteria wyboru wniosków były jednoznaczne i pozwalały na wybór najlepszych projektów zdaniem większości wnioskodawców uczestniczących w badaniu.
22. W obszarze aktywizacji mieszkańców, najwięcej mieszkańców uczestniczących w badaniu dostrzegła zmiany w zakresie podejmowania inicjatyw, których celem jest wsparcie osób starszych oraz pojawienie się nowych form spędzania czasu wolnego dla ludzi młodych.
23. W obszarze przedsiębiorczości najbardziej dostrzegalną przez uczestników badania zmianą było powstanie nowych firm.
24. W obszarze turystyki, kultury i rekreacji, najwięcej mieszkańców uczestniczących w badaniu dostrzegło poprawę infrastruktury sportowo – rekreacyjnej oraz pojawienie się nowych form spędzania czasu wolnego.
25. Najwięcej uczestników badania korzystał z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD oraz uczestniczyła w imprezach organizowanych przez LGD.
26. Najwięcej uczestników badania za wymagające dofinansowania w przyszłości uznało otwieranie działalności gospodarczej, tworzenie nowych miejsc pracy, rozwój infrastruktury drogowej i społecznej oraz finansowanie w przyszłości operacji mających na celu rozwój opieki nad osobami starszymi.

2. Spis treści

1. STRESZCZENIE NAJWAŻNIEJSZYCH WYNIKÓW BADANIA	3
2. SPIS TREŚCI.....	7
3. OPIS PRZEDMIOTU BADANIA UWZGLĘDNIAJĄCY CELE I ZAKRES EWALUACJI	8
4. OPIS METODOLOGII WRAZ Z OPISEM SPOSOBU REALIZACJI BADANIA	11
5. OPIS WYNIKÓW BADANIA WRAZ Z ICH INTERPRETACJĄ.....	13
5.1. OBSZAR OBJĘTY STRATEGIĄ ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ ORAZ JEJ PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA	13
5.2. RZECZOWY I FINANSOWY POSTĘP W REALIZACJI LSR.....	25
5.3. PROJEKTY WSPÓŁPRACY I DZIAŁANIA POZA RLKS	42
5.4. PROJEKTY POZA RLKS	44
5.5. DZIAŁALNOŚĆ BIURA LGD.....	44
5.6. ZMIANY NA OBSZARZE OBJĘTYM RLKS W OCENIE CZŁONKÓW LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI.....	56
6. ODPOWIEDZI NA PYTANIA BADAWCZE.....	61
6.1. OCENA WPŁYWU NA GŁÓWNY CEL LSR	61
6.2. OCENA WPŁYWU NA KAPITAŁ SPOŁECZNY	62
6.3. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	64
6.4. TURYSTYKA I DZIEDZICTWO KULTUROWE	65
6.5. GRUPY DEFAWORYZOWANE	65
6.6. INNOWACYJNOŚĆ	66
6.7. PROJEKTY WSPÓŁPRACY.....	67
6.8. OCENA FUNKCJONOWANIA LGD.....	68
6.9. OCENA PROCESU WDRAŻANIA	68
6.10. WARTOŚĆ DODANA PODEJŚCIA LEADER.....	69
7. WNIOSKI I REKOMENDACJE	71
8. SPIS TABEL I WYKRESÓW	74
8.1. SPIS TABEL	74
8.2. SPIS WYKRESÓW	74
9. ANEKSY TWORZONE W TOKU REALIZACJI BADANIA.....	75
ANKIETA DLA MIESZKAŃCÓW OBSZARU LGD TURYSTYCZNA PODKOWA.....	75
ANKIETA DLA BENEFICJENTÓW LGD TURYSTYCZNA PODKOWA.....	79

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji

Raport jest efektem badania ewaluacyjnego przeprowadzonego przez Fundację Socjometr. Przedmiotem badania była ewaluacja procesu wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność prowadzonego przez Lokalną Grupę Działania Turystyczna Podkowa w okresie programowania Unii Europejskiej 2014-2020.

Fundacja Socjometr jest niezależnym podmiotem specjalizującym się w badaniach społecznych, który spełnia wymogi stawiane ewaluatorom zewnętrznym określone w Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 5/3/2017 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Warto podkreślić, że przeprowadzenie badań w opisywanej poniżej formie było możliwe dzięki współpracy wszystkich małopolskich Lokalnych Grup Działania. Badania były współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Dofinansowanie zostało pozyskane przez Federację LGD Małopolska, która przygotowała projekt „Ewaluacja zewnętrzna małopolskich lokalnych strategii rozwoju” oraz, w efekcie przeprowadzonej procedury wyboru wykonawcy, zleciła prace badawcze Fundacji Socjometr.

Szczegółowe cele badania zostały sformułowane na podstawie wspomnianych powyżej Wytycznych wydanych w 2017 roku przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Skupiały się one w kilku obszarach tematycznych, w ramach których postawiono pytania badawcze. Zestaw tych pytań był wspólny dla wszystkich Lokalnych Grup Działania w województwie małopolskim.

Obszary badań oraz przypisane do nich pytania badawcze:

1. Ocena wpływu na główny cel LSR
  - a. Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
  - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
  - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
  - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
  - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?

4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
  - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
  - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane
  - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
  - b. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
  - c. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
6. Innowacyjność
  - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
  - b. Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
7. Projekty współpracy
  - a. Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
  - b. Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?
8. Ocena funkcjonowania LGD
  - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
  - b. Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
  - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
9. Ocena procesu wdrażania
  - a. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
  - b. Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
  - c. Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
  - d. Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?
10. Wartość dodana podejścia LEADER
  - a. Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
  - b. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?

- c. Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
- d. Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Szczegółowe obszary działań małopolskich LGD, które były poddawane ocenie:

1. Działalność biura LGD, w tym w szczególności jakość i efektywność świadczonego doradztwa dla wnioskodawców (rzeczywistych i potencjalnych) oraz beneficjentów,
2. Realizacja planu komunikacji, rozpoznawalność LGD, wymiana informacji z mieszkańcami obszaru oraz jakość podejmowanych działań komunikacyjnych,
3. Realizacja rzeczowo-finansowa Lokalnej Strategii Rozwoju,
4. Funkcjonowanie organów LGD,
5. Działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej oraz włączenia społecznego (w szczególności wsparcie udzielone przedstawicielom grupy defaworyzowanej),
6. Działania LGD w zakresie rozwoju przedsiębiorczości oraz turystyki i dziedzictwa kulturowego,
7. Promowanie innowacyjności na obszarze objętym LSR,
8. Realizacja projektów współpracy.

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

Projekt badawczy zrealizowany na zlecenie Federacji LGD Małopolska jest unikatowym w skali Polski przykładem współpracy Lokalnych Grup Działania. Wspólne zlecenie badań dla wszystkich organizacji wdrażających Strategię Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność pozwoliło nie tylko na sfinansowanie dużej części prac ze środków zewnętrznych, ale umożliwiło również obniżenie kosztów ewaluacji. Ujęcie prac badawczych w ramy wspólnego projektu pozwoliło na ich sprawną i szybką realizację w okresie od czerwca do października 2021 roku.

Realizacja wspólnych badań ewaluacyjnych dla wszystkich małopolskich LGD przyniosła także korzyści o charakterze merytorycznym. Możliwe było zastosowanie jednolitego zestawu metod i technik badawczych. Powoduje to, że dane zebrane w odniesieniu do obszaru poszczególnych Lokalnych Grup Działania są agregowalne. Innymi słowy, 32 raporty z ewaluacji zewnętrznych przygotowane dla poszczególnych LGD mogą być rozpatrywane wspólnie i tym samym informować o efektach realizacji działania LEADER w całym województwie małopolskim.

W ramach badania ewaluacyjnego poddano analizie dwie grupy danych:

1. Dane zastane, w tym:
  - a. Dane ze statystyk publicznych,
  - b. Dane gromadzone przez Lokalne Grupy Działania w ramach monitoringu,
2. Dane wywołane, w tym:
  - a. Dane zebrane za pomocą technik jakościowych,
  - b. Dane zebrane za pomocą technik ilościowych.

Dane pochodzące ze statystyk publicznych dostarczyły wysoce obiektywnych informacji na temat zmian na obszarze poszczególnych LGD, które dokonały się w okresie realizacji ocenianych Strategii RLKS. Dane te dotyczyły między innymi zjawisk demograficznych, rynku pracy, lokalnej gospodarki oraz sytuacji społecznej. Wszystkie te dane zostały zaprezentowane w tabelach lub na wykresach. Szczegółowy wykaz ilustracji zawartych w raporcie, który umieszczony jest na jego końcu pozwala na szybkie zapoznanie się z zakresem poddanych analizie danych, które pochodziły z Głównego Urzędu Statystycznego.

Lokalne Grupy Działania gromadzą istotne dane na temat procesu wdrażania Strategii RLKS, które musiały być poddane analizie. Wśród tych danych należy wskazać w szczególności informacje o prowadzonych naborach, dane o postępie rzeczowo-finansowym, wskaźniki realizacji planu komunikacji oraz dane dotyczące doradztwa. Fundacja Socjometr opracowała jednolity zestaw formularzy, na których poszczególne LGD udostępniały te istotne informacje. Analiza tej kategorii

danych zastanych pozwoliła na ocenę skuteczności działań prowadzonych przez LGD oraz wskazała, w których obszarach działalność LGD pokrywała się ze zmianami na obszarze objętym LSR sugerowanymi przez wyniki analizy danych pochodzących z GUS.

Reprezentanci Fundacji Socjometr przeprowadzili badania jakościowe we wszystkich małopolskich LGD. Obejmowały one wywiady z pracownikami stowarzyszeń oraz wywiady z przedstawicielami ich organów – Zarządów i organów decyzyjnych (Rad). Wywiady były prowadzone w siedzibach LGD lub online. Rozmowy te odegrały istotną rolę w procesie powstawania raportów. Pozwoliły one na pogłębienie wiedzy na temat przebiegu procesu wdrażania LSR, rozpoznanie problemów pojawiających się w jego trakcie oraz sposobu reagowania na nie przez przedstawicieli Stowarzyszeń. Uzupełnieniem wywiadów był elektroniczny kwestionariusz zawierający pytania otwarte kierowane do prezesów Zarządów LGD oraz przewodniczących Rad Programowych. Zebrane za jego pomocą informacje zostały wykorzystane w czasie formułowania rekomendacji.

W ramach ewaluacji zewnętrznej zbierano także dane ilościowe. Dla każdego LGD przygotowano dwa kwestionariusze ankiety. Pierwsza z nich kierowana była do mieszkańców obszaru objętego Strategią RLKS, a druga do beneficjentów wsparcia osób i przedstawicieli organizacji, które realizowały operacje w ramach jej wdrażania. Zastosowano technikę CAWI (*computer-assisted web interview*), co oznacza, że ankieta przeprowadzona została za pomocą platformy internetowej. Za dystrybucję linka do ankiety odpowiedzialni byli pracownicy poszczególnych Lokalnych Grup Działania. Celem było zgromadzenie co najmniej 100 poprawnie wypełnionych ankiet dla mieszkańców oraz co najmniej 20 ankiet wypełnionych przez beneficjentów. We wszystkich LGD udało się zgromadzić wymaganą dla każdej z ankiet ilość odpowiedzi.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją

5.1. Obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność oraz jej podstawowe założenia

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Turystyczna Podkowa powstało w 2006 r. i składa się 7 gmin z terenu powiatu myślenickiego w obrębie województwa małopolskiego, tj.: Gmina Dobczyce, Gmina Lubień, Gmina Pcim, Gmina Raciechowice, Gmina Siepraw, Gmina Tokarnia, Gmina Wiśniowa. Prace stowarzyszenia regulują: Statut, Regulamin Rady, Regulamin Komisji Rewizyjnej oraz Regulamin Zarządu.

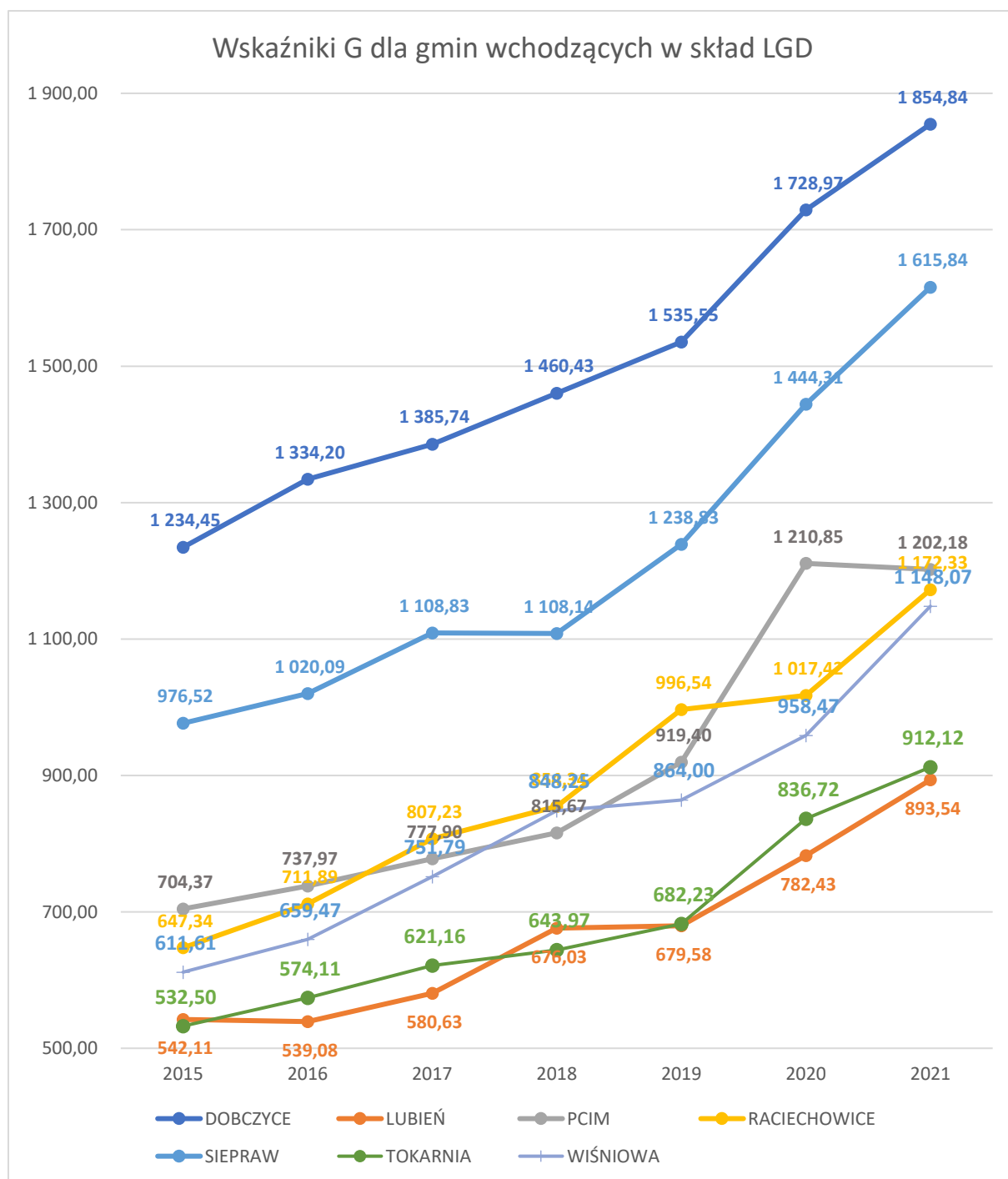
Tabela 1 Ludność w gminach wchodzących w skład LGD.

Ludność w gminach wchodzących w skład LGD						
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Dobczyce	15 168	15 197	15 227	15 272	15 321	15 346
Lubień	10 009	10 000	10 027	10 060	10 076	10 080
Pcim	10 982	10 965	10 999	11 082	11 131	11 147
Raciechowice	6 231	6 281	6 321	6 395	6 413	6 471
Siepraw	8 635	8 718	8 852	8 953	9 001	9 070
Tokarnia	8 581	8 686	8 730	8 771	8 820	8 860
Wiśniowa	7 258	7 304	7 336	7 390	7 412	7 418
RAZEM	66 864	67 151	67 492	67 923	68 174	68 392

Źródło: GUS, Ludność w gminach bez miast na prawach powiatu i w miastach na prawach powiatu.

W 2020 r. obszar zamieszkiwało 68 392 osoby. Najliczniej zamieszkałymi gminami były: Dobczyce – 15 346 mieszkańców, Pcim – 11 147 mieszkańców oraz Lubień – 10 080 mieszkańców. Najmniejszymi gminami pod względem liczby mieszkańców są Raciechowice – 6 471 mieszkańców i Wiśniowa – 7 418 mieszkańców. Pozostałe gminy wchodzące w skład LGD liczą 8 860 mieszkańców – Tokarnia oraz 9 070 – Siepraw. Pozytywnym trendem jest wzrost liczby mieszkańców we wszystkich gminach LGD.

Wykres 1 Wskaźnik G dla gmin wchodzących w skład LGD.

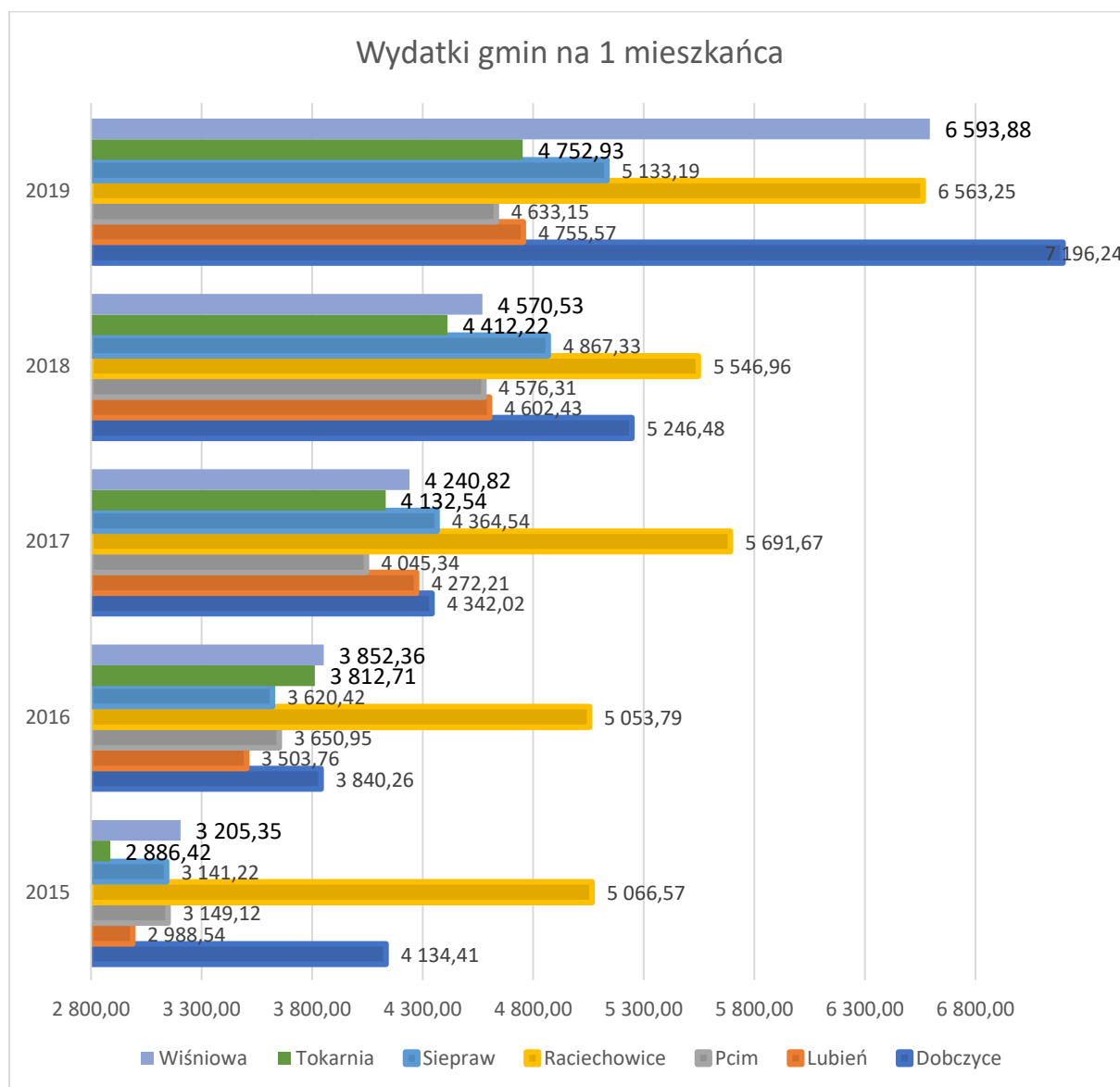
Źródło: www.gov.pl, Wskaźniki dochodów podatkowych poszczególnych gmin na 2015 r., 2016 r., 2017 r., 2018 r., 2019 r., 2020 r., 2021 r.

Kondycja finansowa gmin niewątpliwie wpływa na jakość życia mieszkańców – sprawne zarządzanie finansami jest warunkiem prawidłowej realizacji zadań i celów przez jednostki samorządu terytorialnego. W ocenie sytuacji finansowej gminy można posłużyć się wskaźnikiem G. Jest on wskaźnikiem dochodów podatkowych na jednego mieszkańca dla poszczególnych gmin, stanowiącym podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat samorządów do budżetu państwa. Ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego określa, że wskaźnik

G oblicza się dzieląc kwotę dochodów podatkowych za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. Subwencja lub ewentualna wpłata do budżetu państwa jest wynikiem różnicy wpływów podatkowych na jednego mieszkańca gminy oraz średniej dla gmin w Polsce (wskaźnik G). Jeżeli w gminie wskaźnik G jest wyższy niż 150% wskaźnika G, gmina ta nie otrzymuje kwoty uzupełniającej.

W 2021 r. wskaźnik G wyniósł 2 098,22 zł, a wskaźnik 150% G wyniósł 3 147,33 zł. Oznacza to, że żadna z gmin wchodzących w skład LGD nie przekroczyła wskaźnika G, zatem wszystkie otrzymują dotacje z budżetu państwa. Najwyższe dochody podatkowe odnotowano w Dobczycach i Sieprawiu, a najniższe w Lubieniu i Tokarni. Pozytywnym trendem jest systematyczny wzrost dochodów podatkowych we wszystkich gminach zrzeszonych w LGD.

Wykres 2 Wydatki gmin na 1 mieszkańca.

Źródło: GUS, Wydatki na 1 mieszkańca.

Gminami, które odnotowały najwyższy poziom wydatków na 1 mieszkańca w 2019 r. były: Dobczyce - 7 196,24 zł, Wiśniowa – 6 593,88 zł i Raciechowice – 6 563,25 zł. Najniższe wydatki na mieszkańca odnotowano w Pcimiu – 4 633,15 zł. Pozytywnym trendem jest systematyczny wzrost poziomu wydatków na mieszkańca we wszystkich gminach zrzeszonych w LGD.

Tabela 2 Lokaty gmin w województwie w poszczególnych kategoriach w roku 2019.

Gmina	Lokaty gmin w województwie w poszczególnych kategoriach w roku 2019			
	Dochody własne budżetu gminy na 1 mieszkańca	Środki w dochodach budżetu gminy na finansowanie projektów UE na 1 mieszkańca	Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności
Dobczyce	15	7	5	34
Lubień	159	99	126	102
Pcim	126	164	145	83
Raciechowice	109	129	12	79
Siepraw	42	122	88	27
Tokarnia	169	143	128	107
Wiśniowa	112	24	11	53

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2019, Dobczyce.

Statystyczne Vademecum Samorządowca publikowane przez GUS pozwala porównać sytuację poszczególnych gmin obszaru LGD ze wszystkimi gminami w województwie. Dobczyce osiągnęły najwyższe lokaty spośród wszystkich gmin zrzeszonych w LGD w 3 spośród powyższych kategorii: wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca – 5 lokata w województwie, środki w dochodach budżetu gminy na finansowanie projektów UE na 1 mieszkańca – 7 lokata oraz dochody własne na 1 mieszkańca – 15 lokata w województwie. Jedyną kategorią, w której najwyższą lokatę osiągnęła inna gmina z obszaru LGD była liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców – gmina Siepraw, która osiągnęła 27 lokatę w województwie. Wysokie lokaty osiągnęły również Wiśniowa i Raciechowice pod względem wydatków budżetu gminy na 1 mieszkańca – odpowiednio 11 i 12 lokata w województwie.

Tabela 3 Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD.

Gmina	Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2019	2015	2019	2015	2019
Dobczyce	3 617	4 012	1 612	1 711	2 005	2 301
Lubień	517	656	200	262	317	394
Pcim	1 510	1 601	652	700	858	901
Raciechowice	562	616	284	293	278	323
Siepraw	701	809	351	319	350	490
Tokarnia	533	555	180	206	353	349
Wiśniowa	400	452	152	186	248	266
RAZEM	7 840	8 701	3 431	3 677	4 409	5 024

Źródło: GUS, Pracujący według innego podziału niż PKD.

Rynek pracy w gminach wchodzących w skład LGD jest zróżnicowany – największy rynek pracy z odnotowaną najwyższą liczbą pracujących w gminach jest w Dobczycach – 4 012 osób, najmniejszy – w Wiśniowej – 452 osoby. W Tokarni, Raciechowicach i Lubieniu było odpowiednio 555, 616 i 656 osób pracujących, a w Sieprawiu i Pcimiu – odpowiednio 809 i 1601 pracujących. Co ciekawe, we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD w 2019 r. wśród pracujących przeważały kobiety, a w 2015 r. tylko w Raciechowicach i Sieprawiu odnotowano więcej pracujących mężczyzn niż kobiet, ale różnice były niewielkie – odpowiednio 6 i 1 osoba więcej w grupie mężczyzn. Pozytywnym trendem jest wzrost liczby pracujących we wszystkich gminach LGD.

Tabela 4 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci.

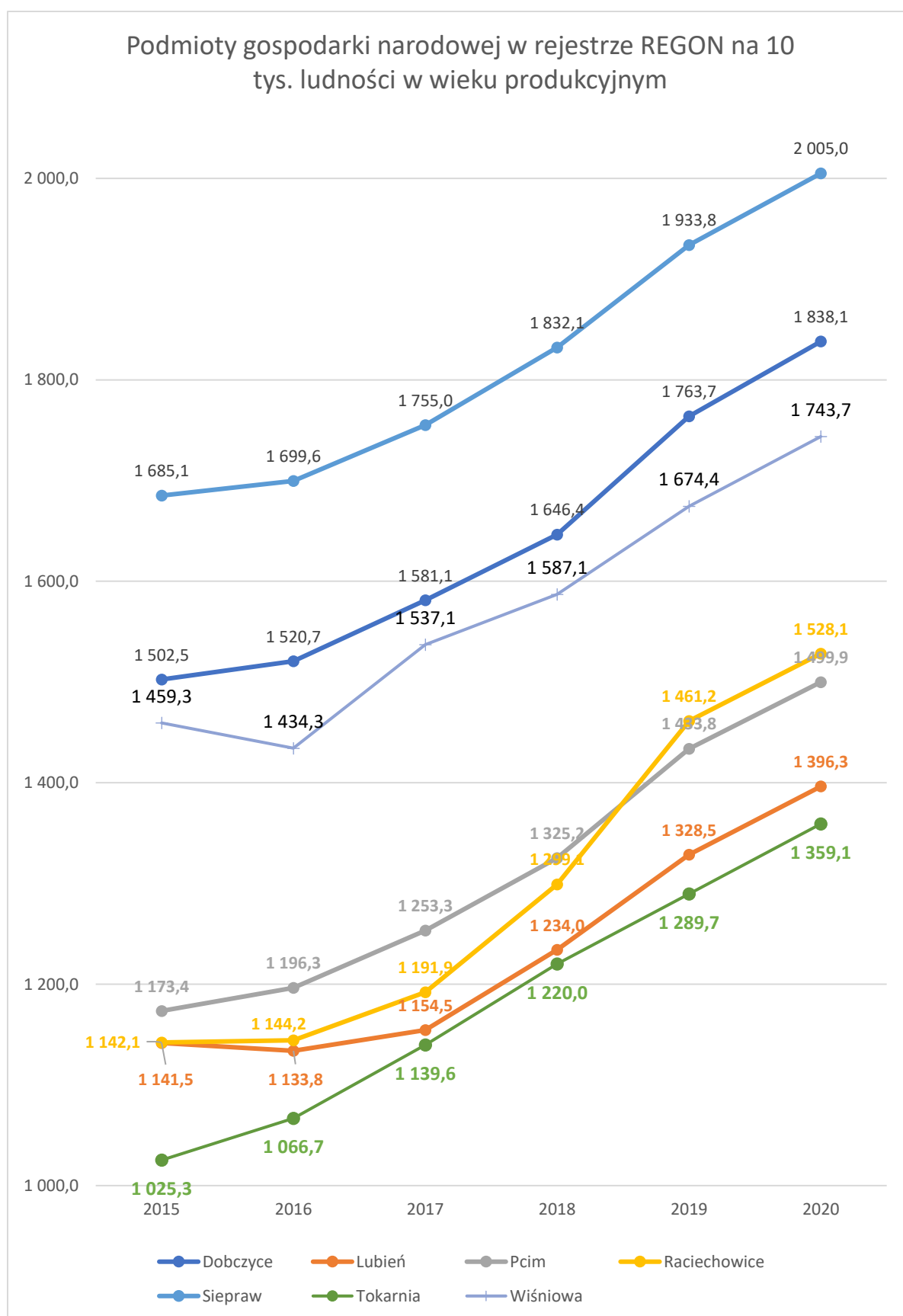
Gmina	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Dobczyce	3,6	2,4	3,8	2,1	3,3	2,7
Lubień	4,6	2,6	4,3	2,0	5,0	3,4
Pcim	4,4	3,0	3,6	2,6	5,2	3,5
Raciechowice	3,4	1,7	3,4	1,8	3,4	1,6
Siepraw	4,7	2,6	4,8	2,5	4,6	2,6
Tokarnia	4,1	2,0	3,3	1,5	5,0	2,6
Wiśniowa	3,9	1,8	3,2	1,6	4,8	2,0

Źródło: GUS, Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci

Jeśli chodzi o udział osób bezrobotnych, to gminy wchodzące w skład LGD osiągnęły bardzo dobre wyniki – w 2020 r. we wszystkich gminach odnotowano niższą stopę bezrobocia niż średnio w województwie (4,0) i kraju (4,6). W najkorzystniejszej sytuacji były Raciechowice i Wiśniowa, w których odsetek bezrobotnych wyniósł odpowiednio 1,7 i 1,8, a najmniej korzystna w Pcimiu – 3,0. W pozostałych gminach LGD stopa bezrobocia wynosiła 2,0 – 2,6. Pozytywnym trendem jest znaczny spadek stopy bezrobocia w 2020 r. we wszystkich gminach zrzeszonych w LGD w porównaniu do 2015 r.

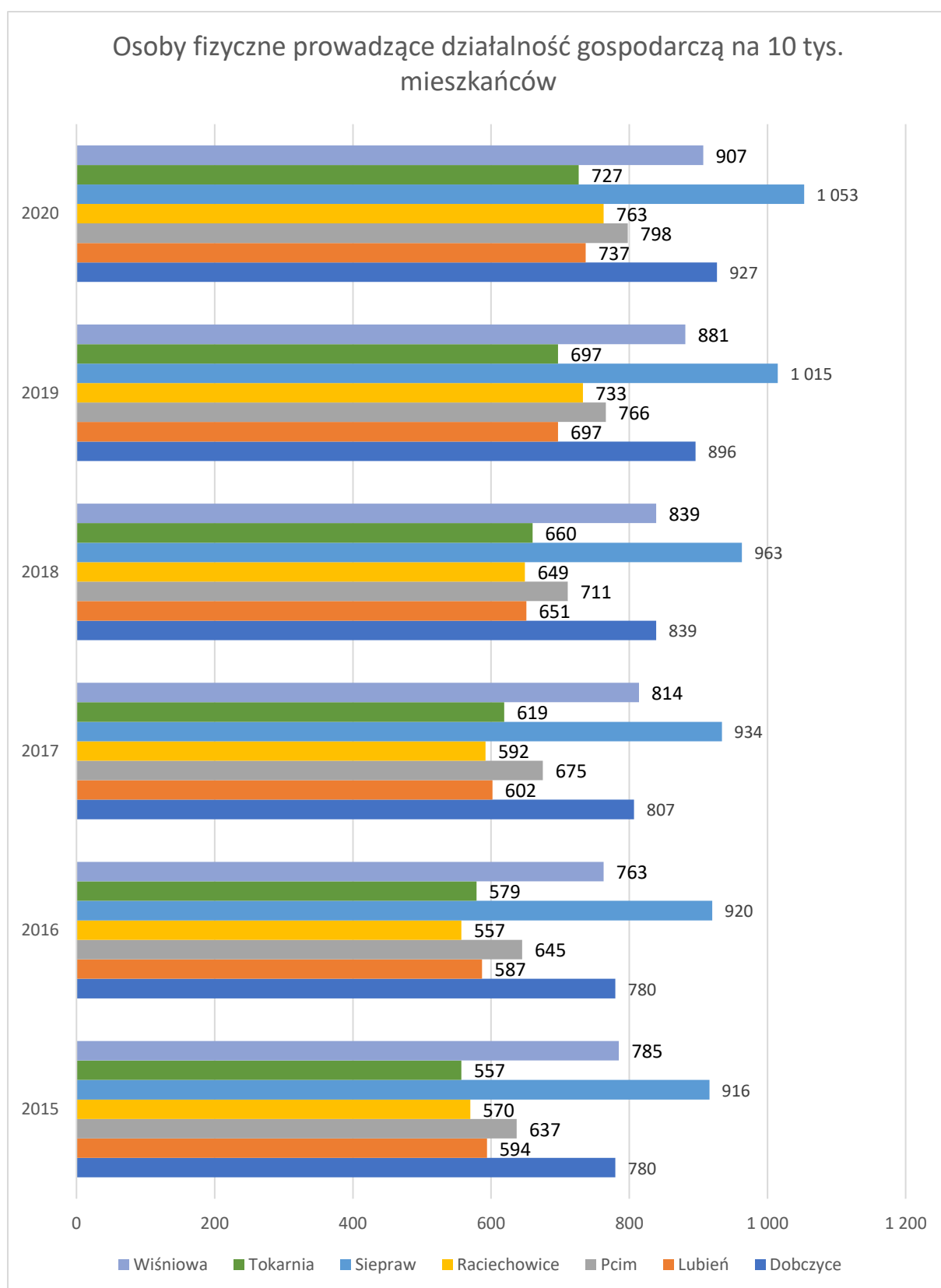
W obszarze rynku pracy istotna jest również liczba podmiotów gospodarczych. Najwięcej podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców odnotowano w 2020 r. w gminach: Siepraw – 2 005,00, Dobczyce – 1 838,1 i Wiśniowa – 1 743,7. Najmniej podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców odnotowano w Tokarni i Lubieniu – odpowiednio – 1 359,1 i 1 396,3. Pozytywnym trendem jest systematyczny wzrost podmiotów we wszystkich gminach LGD. Omawiane kwestie obrazuje poniższy wykres.

Wykres 3 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.

Źródło: GUS, Podmioty wg klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Wykres 4 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców.

Źródło: GUS, Podmioty – wskaźniki

Jeśli chodzi o liczbę osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, to w 2020 roku najkorzystniej wypada Siepraw, w którym odnotowano 1 053 osoby prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców. Dwie kolejne lokaty wśród gmin zrzeszonych w LGD zajmują: Dobczyce i Wiśniowa, w których odnotowano odpowiednio 927 i 907 osób prowadzących działalność na 10 tys. mieszkańców. Najmniej takich osób odnotowano w Tokarni – 727 osób prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców i w Lubieniu – 737 osób. Pozytywny jest wzrost liczby osób prowadzących działalność we wszystkich gminach zrzeszonych w LGD.

Tabela 5 Ludność gmin w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Gmina	Ludność gmin w wieku:					
	Przedprodukcyjnym		Produkcyjnym		Poprodukcyjnym	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Dobczyce	3 201	3 175	9 850	9 575	2 117	2 596
Lubień	2 329	2 189	6 176	6 238	1 504	1 653
Pcim	2 458	2 397	6 869	6 834	1 655	1 916
Raciechowice	1 272	1 388	3 975	3 933	984	1 150
Siepraw	1 874	2 016	5 513	5 576	1 248	1 478
Tokarnia	1 996	2 042	5 462	5 489	1 123	1 329
Wiśniowa	1 659	1 688	4 516	4 479	1 083	1 251
RAZEM	14 789	14 895	42 361	42 124	9 714	11 373

Źródło: GUS, Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym w podziale na miasto i wieś.

Analiza ekonomicznych grup wiekowych w gminach zrzeszonych w LGD wskazuje na wzrost w 2020 r. liczby osób w wieku produkcyjnym w porównaniu do 2015 r. w 3 gminach zrzeszonych w LGD: Lubień, Siepraw i Tokarnia, co jest pozytywnym trendem. Spadek liczby osób w wieku produkcyjnym odnotowano w: Dobczycach, Pcimiu, Raciechowicach i Wiśniowej, co przy wzroście liczebności grupy w wieku poprodukcyjnym zwiększa współczynnik obciążenia demograficznego. Ponadto w Raciechowicach, Sieprawiu, Tokarni i Wiśniowej odnotowano wzrost liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, a w pozostałych gminach – spadek.

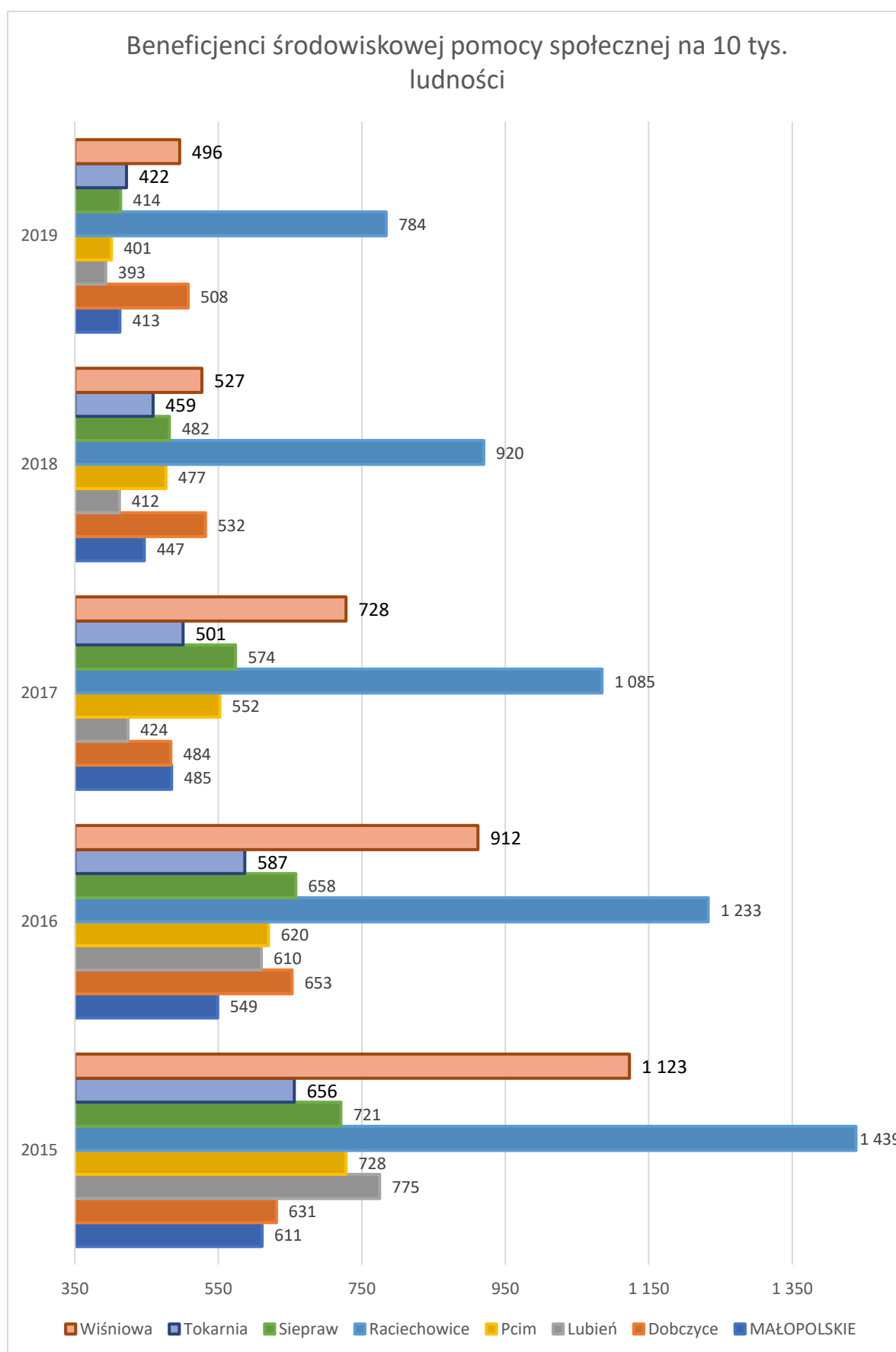
Tabela 6 Saldo migracji ogółem.

Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD				
Nazwa gminy/rok	2016	2017	2018	2019
Dobczyce	-2	-6	9	7
Lubień	10	-32	-9	29
Pcim	-40	8	30	-5
Raciechowice	21	-10	35	17
Siepraw	73	52	38	44
Tokarnia	3	-4	-10	-1
Wiśniowa	9	16	19	10

Źródło: GUS, Migracje na pobyt stały gminne.

Jeśli chodzi o saldo migracji, to w 2019 r. tylko w 2 gminach zrzeszonych w LGD odnotowano ujemne saldo migracji – w Pcimiu i Tokarni. W pozostałych gminach sytuacja była korzystna pod tym względem. Od 2016 r. tylko 2 gminy miały w każdym roku dodatnie saldo migracji: Siepraw i Tokarnia.

Wykres 5 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.

Źródło: GUS, Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej – wskaźniki.

Kolejnym istotnym wskaźnikiem świadczącym o kondycji gmin wchodzących w skład LGD jest liczba beneficjentów pomocy społecznej. Zdecydowanie najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej odnotowano w latach 2015 – 2019 w Raciechowicach – 784 osoby na 10 tys. mieszkańców w 2019 r. Spośród pozostałych gmin LGD wysokim odsetkiem beneficjentów pomocy społecznej odznaczała się w latach 2015 – 2017 gmina Wiśniowa, która ostatecznie w 2017 r. zbliżyła się do poziomu Dobczyc. Pozostałe gminy LGD: Siepraw, Lubień, Tokarnia i Pcim odnotowały w 2019 roku wyniki zbliżone do średniej wojewódzkiej.

W działalności Lokalnych Grup Działania szczególne miejsce zajmuje turystyka, rekreacja i zachowanie dziedzictwa kulturalnego. LGD Turystyczna Podkowa dysponuje dużym potencjałem w tym zakresie. Na jego terenie znajdują się m. in:

- unikalne walory przyrodniczo-krajobrazowe, zróżnicowana rzeźba terenu,
- duża liczba gospodarstw agroturystycznych i dogodne położenie obszaru LGD względem sąsiednich atrakcji turystycznych i kulturowych (m.in. Kraków, Wieliczka, Wadowice, Rabka-Zdrój, Zakopane),
- dogodna lokalizacja i bliskość Krakowa oraz dobre połączenia drogowe i komunikacyjne z większymi miejscowościami i miastami,
- wysoka jakość środowiska przyrodniczego, specyficzny mikroklimat i wysoka świadomość ekologiczna mieszkańców – część gmin objęta obszarami NATURA 2000.

Powyżej wskazany potencjał osłabiały zdiagnozowane na etapie opracowania Strategii RLKS następujące kwestie:

- słabo rozwinięta wspólna promocja i informacja turystyczna obszaru LGD, brak zintegrowanego systemu informacji turystycznej, kulturalnej i sportowej (słabo rozbudowana sieć szlaków turystycznych, ścieżek, ciągów komunikacyjnych, tras i ścieżek rowerowych),
- słabo rozwinięta infrastruktura turystyczno-wypoczynkowa, w tym niewystarczająco wyposażona baza noclegowa i gastronomiczna,
- słabo rozwinięte Instytucje Kultury lub ich brak,
- niewystarczająca infrastruktura sportowo-rekreacyjna, która wpływa na niską ofertę zajęć sportowych i rekreacyjnych na terenie obszaru LGD.

Dane GUS wskazują na spadek w 2020 r. w porównaniu do 2018 r. liczby turystycznych obiektów noclegowych w gminach LGD – w 2020 r. było ich 12, a w 2018 r. – 16. Najwięcej obiektów znajduje się w Dobczycach – 4 obiekty. W Pcimiu i Sieprawiu znajdują się po 2 obiekty noclegowe, a w pozostałych gminach LGD po 1 obiekcie. Omawiane kwestie zaprezentowano w tabeli poniżej.

Tabela 7 Turystyczne obiekty noclegowe w gminach.

Turystyczne obiekty noclegowe w gminach – stan w dniu 31 lipca poszczególnych lat			
Nazwa gminy/rok	2016	2018	2020
Dobczyce	6	6	4
Lubień	1	1	1
Pcim	2	3	2
Raciechowice	1	1	1
Siepraw	2	2	2
Tokarnia	3	2	1
Wiśniowa	1	1	1
RAZEM	16	16	12

Źródło: GUS, Turystyczne obiekty noclegowe w lipcu, stan na 31 VII

5.2. Rzeczowy i finansowy postęp w realizacji LSR

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność została opracowana przy zaangażowaniu lokalnej społeczności. Wykorzystano do tego szereg partycypacyjnych metod: powołano Grupę Roboczą, przeprowadzono warsztaty konsultacyjne, badania ankietowe, biały wywiad, FOKUS, wywiad indywidualny, konferencję konsensualną, zespoły robocze. Ponadto, uruchomiono dwa punkty konsultacyjne w Lubniu i Sieprawiu, w których prowadzono indywidualne konsultacje z mieszkańcami obszaru oraz utworzono na stronie www.turystycznaodkova.pl odpowiednie narzędzie pozwalające na dostęp do wszystkich informacji i dalszej realnej współpracy z mieszkańcami.

Diagnoza zrealizowana na potrzeby opracowania Strategii RLKS pozwoliła na określenie mocnych i słabych stron obszaru i wskazanie najistotniejszych kierunków wymagających interwencji:

- wzbogacenie i poprawa oferty kulturalnej, edukacyjnej i rekreacyjnej dla istniejących Domów Kultury i świetlic wiejskich lub innych obiektów dostępnych publicznie,
- stworzenie oferty turystycznej obszaru i wypromowanie obszaru dla turystyki kulturowo – przyrodniczo-rekreacyjnej dla mieszkańców LGD jak i odwiedzających gości i turystów,
- podniesienie standardów obiektów noclegowych i gastronomicznych w istniejących obiektach i wsparcie nowopowstałych obiektów świadczących usługi w tym zakresie,
- inicjowanie wsparcia dla podmiotów, które stworzą warunki do lepszego przemieszczania się komunikacją na terenach gmin pomiędzy miejscowościami obszaru LGD,

- stworzenie oferty dla dzieci i młodzieży i dorosłych w szczególności włączającej zdefiniowane grupy defaworyzowane,
- wzbogacenie i poprawa oferty zajęć sportowych i rekreacyjnych na terenie obszaru LGD,
- inicjowanie i promowanie produktów tradycyjnych i lokalnych związanych ze specyfiką obszaru,
- podniesienie świadomości mieszkańców obszaru w zakresie wiedzy o możliwościach i dobrych warunkach do rozwoju przedsiębiorczości,
- zwiększenie działań w kierunku integracji mieszkańców i partycypacji pomiędzy organizacjami obszaru LGD,
- podniesienie wiedzy lokalnej społeczności w zakresie walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych mieszkańców.

Ponadto, przeprowadzona diagnoza pozwoliła na zdefiniowanie następujących grup defaworyzowanych:

- kobiety,
- osoby 50+,
- osoby młode,
- osoby z niepełnosprawnościami,
- osoby bezrobotne.

W oparciu o wyniki diagnozy sformułowano cele główne i szczegółowe Strategii RLKS:

➤ **Cel ogólny 1. Przedsiębiorcze społeczeństwo na obszarze LGD Turystyczna Podkowa**

Cele szczegółowe:

1.1. Aktywni mieszkańcy w prowadzeniu działalności gospodarczej dążący do rozwoju gospodarczego i tworzenia miejsc pracy

➤ **Cel ogólny 2. Rozpoznawalny obszar i aktywne społeczeństwo LGD Turystyczna Podkowa**

Cele szczegółowe:

2.1. Wypromowany obszar LGD Turystyczna Podkowa

2.2. Aktywni mieszkańcy obszaru LGD Turystyczna Podkowa

Pierwszym krokiem w ocenie sprawności realizacji strategii RLKS jest analiza postępu rzeczowego i finansowego, co pozwoli zorientować się w aktualnej sytuacji związanej z realizacją strategii, sprawdzić realizację wskaźników i budżetu, zdiagnozować wystąpienie ewentualnych odstępstw od przyjętego planu oraz przeanalizować ewentualne trudności we wdrażaniu i sposób reagowania na nie. Tego typu analiza pozwoli ocenić skuteczność LGD w procesie zarządzania realizowanymi przedsięwzięciami. W kontekście oceny postępu w zakresie wdrażania RLKS istotne są zmiany wprowadzane do strategii w trakcie jej realizacji. Zmiany w strategii RLKS wynikały

w szczególności z aktualizacji strategii, w tym wskaźników i budżetu (związanych z przesunięciem oszczędności na inne przedsięwzięcia) lub procedur do zmieniających się wytycznych dotyczących realizacji narzędzia LEADE, w tym zmian kryteriów oceny operacji. Ponadto aktualizowano plan komunikacji oraz wprowadzono drobne korekty techniczne.

Tabela 8 Historia naborów.

Data naboru od... do...	Przedsięwzięcie (w nawiasie wpisać K – konkurs, O – operacja własna, G – projekt grantowy)	Liczba złożonych wniosków	Liczba wybranych wniosków (dotyczy wszystkich wniosków, również wykraczających poza limit)	Liczba podpisanych umów (w przypadku grantów, proszę podać liczbę umów z grantobiorcami)	Protesty złożone (w przypadku grantów – odwołania)	Protesty / odwołania uwzględnione
14.12.2016 - 09.01.2017	1/2016; 1.1.1: Rozwój usług turystycznych i około turystycznych na obszarze LGD Turystyczna Podkowa (K)	8	7	1	0	0
14.12.2016 - 09.01.2017	2/2016; 1.1.2: Przedsiębiorczość mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy, w tym z uwzględnieniem innowacyjności, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatycznym (K)	40	33	18	4	1
31.03.2017 - 18.04.2017	3/2017; 1.1.1: Rozwój usług turystycznych i około turystycznych na obszarze LGD Turystyczna Podkowa (K)	2	2	0	0	0
31.03.2017 - 18.04.2017	4/2017; 1.1.2: Przedsiębiorczość mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy, w tym z uwzględnieniem innowacyjności, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatycznym (K)	16	13	0	1	0
26.09.2017- 10.10.2017	1/2017/G; 2.1.1. Promocja obszaru LGD Turystyczna Podkowa i promowanie współpracy między podmiotami zaangażowanymi w turystykę i rekreację (G)	5	4	0	0	0
26.09.2017- 10.10.2017	2/2017/G; 2.1.1. Promocja obszaru LGD Turystyczna Podkowa i promowanie współpracy między podmiotami zaangażowanymi w turystykę i rekreację (G)	1	0	0	0	0
26.09.2017- 10.10.2017	3/2017/G; 2.2.4. Doposażenie klubów sportowych i innych organizacji pozarządowych (G)	12	5	0	1	0

11.10.2017-30.10.2017	4/2017/G; 2.1.2. Budowa, remont, adaptacja małej infrastruktury turystycznej (G)	6	4	0	1	0
11.10.2017-30.10.2017	5/2017/G; 2.2.1. Zagospodarowanie czasu wolnego dla seniorów, osób niepełnosprawnych, dzieci, młodzieży oraz organizacja imprez sportowo-rekreacyjno-kulturalnych z uwzględnieniem edukacji mieszkańców w zakresie ekologii, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu (G)	10	7	7	0	0
11.10.2017-30.10.2017	6/2017/G; 2.2.3. Powstanie i rozwój infrastruktury społecznej (G)	3	3	0	0	0
02.11.2017 - 16.11.2017	7/2017/G; 2.1.1. Promocja obszaru LGD Turystyczna Podkowa i promowanie współpracy między podmiotami zaangażowanymi w turystykę i rekreację (G)	2	0	0	0	0
12.02.2018 - 26.02.2018	8/2018/G; 2.1.1. Promocja obszaru LGD Turystyczna Podkowa i promowanie współpracy między podmiotami zaangażowanymi w turystykę i rekreację (G)	4	4	4	0	0
12.02.2018 - 26.02.2018	9/2018/G; 2.2.2. Zachowanie dziedzictwa lokalnego (G)	13	8	8	0	0
12.02.2018-26.02.2018	10/2018/G; 2.2.1. Zagospodarowanie czasu wolnego dla seniorów, osób niepełnosprawnych, dzieci, młodzieży oraz organizacja imprez sportowo-rekreacyjno-kulturalnych, z uwzględnieniem edukacji mieszkańców w zakresie ekologii, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu (G)	7	4	4	0	0
18.05.2018-01.06.2018	11/2018/G; 2.1.1. Promocja obszaru LGD Turystyczna Podkowa i promowanie współpracy między podmiotami zaangażowanymi w turystykę i rekreację (G)	3	3	3	0	0
18.05.2018-01.06.2018	12/2018/G; 2.2.4. Doposażenie klubów sportowych i innych organizacji pozarządowych (G)	6	4	4	1	0
28.05.2018-18.06.2018	5/2018; 1.1.1: Rozwój usług turystycznych i około turystycznych na obszarze LGD Turystyczna Podkowa (K)	3	3	2	0	0

28.05.2018- 18.06.2018	6/2018; 1.1.2: Przedsiębiorczość mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy, w tym z uwzględnieniem innowacyjności, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatycznym (K)	9	9	5	1	0
11.07.2018 – 25.07.2018	13/2018/G; 2.2.3. Powstanie i rozwój infrastruktury społecznej (G)	3	3	3	0	0
30.07.2018 – 13.08.2018	7/2018; 1.1.1: Rozwój usług turystycznych i około turystycznych na obszarze LGD Turystyczna Podkowa (K)	1	1	0	0	0
16.04.2019 – 30.04.2019	8/2019; 1.1.1: Rozwój usług turystycznych i około turystycznych na obszarze LGD Turystyczna Podkowa (K)	2	2	2	0	0
16.04.2019 – 30.04.2019	9/2019; 1.1.2: Przedsiębiorczość mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy, w tym z uwzględnieniem innowacyjności, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatycznym (K)	28	23	17	1	0
14.06.2019 – 28.06.2019	10/2019; 1.1.1: Rozwój usług turystycznych i około turystycznych na obszarze LGD Turystyczna Podkowa (K)	1	1	0	0	0
14.06.2019 – 28.06.2019	11/2019; 1.1.2: Przedsiębiorczość mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy, w tym z uwzględnieniem innowacyjności, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatycznym (K)	8	3	2	2	1
10.01.2020 - 24.01.2020	12/2020; 2.2.3 Powstanie i rozwój infrastruktury społecznej (K)	7	5	4	0	0
10.01.2020 - 24.01.2020	13/2020; 2.1.2. Budowa, modernizacja, adaptacja małej infrastruktury turystycznej (K)	4	4	3	0	0
04.03.2020 - 18.03.2020	14/2020/G; 2.2.2. Zachowanie dziedzictwa lokalnego (G)	8	6	0	0	0

04.03.2020 - 18.03.2020	15/2020/G; 2.1.1. Promocja obszaru LGD Turystyczna Podkowa i promowanie współpracy między podmiotami zaangażowanymi w turystykę i rekreację (G)	2	2	2	0	0
04.03.2020 - 18.03.2020	16/2020/G; 2.1.1. Promocja obszaru LGD Turystyczna Podkowa I promowanie współpracy między podmiotami zaangażowanymi w turystykę i rekreację (G)	5	5	4	0	0
04.03.2020 - 18.03.2020	17/2020/G; 2.2.4. Doposażenie klubów sportowych i innych organizacji (G)	13	13	0	0	0
04.03.2020 - 18.03.2020	18/2020/G; 2.2.1. Zagospodarowanie czasu wolnego dla seniorów, osób niepełnosprawnych, dzieci, młodzieży oraz organizacja imprez sportowo-rekreacyjno-kulturalnych, z uwzględnieniem edukacji mieszkańców w zakresie ekologii, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu (G)	4	4	0	0	0
19.03.2020 - 01.04.2020	19/2020/G; 2.2.4. Doposażenie klubów sportowych i innych organizacji pozarządowych (G)	6	5	0	0	0
19.03.2020 - 01.04.2020	20/2020/G; 2.2.1. Zagospodarowanie czasu wolnego dla seniorów, osób niepełnosprawnych, dzieci, młodzieży oraz organizacja imprez sportowo-rekreacyjno-kulturalnych, z uwzględnieniem edukacji mieszkańców w zakresie ekologii, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu (G)	4	4	0	0	0
18.05.2020 - 01.06.2020	14/2020; 1.1.1: Rozwój usług turystycznych i około turystycznych na obszarze LGD Turystyczna Podkowa (K)	2	2	1	0	0
18.05.2020 - 01.06.2020	15/2020; 1.1.2: Przedsiębiorczość mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy, w tym z uwzględnieniem innowacyjności, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatycznym (K)	5	4	2	0	0
02.11.2020 -	16/2020; 2.2.3 Powstanie i rozwój infrastruktury	1	1	1	0	0

16.11.2020	społecznej (K)					
02.11.2020 - 16.11.2020	17/2020; 2.1.2. Budowa, modernizacja, adaptacja małej infrastruktury turystycznej (K)	1	1	1	0	0
02.11.2020 - 16.11.2020	21/2020/G; 2.2.4. Doposażenie klubów sportowych i innych organizacji pozarządowych (G)	8	8	0	0	0
20.11.2020 - 04.12.2020	22/2020/G; 2.2.1. Zagospodarowanie czasu wolnego dla seniorów, osób niepełnosprawnych, dzieci, młodzieży oraz organizacja imprez sportowo- rekreacyjno-kulturalnych, z uwzględnieniem edukacji mieszkańców w zakresie ekologii, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu (G)	7	7	0	0	0
26.11.2020 - 10.12.2020	23/2020/G; 2.2.2. Zachowanie dziedzictwa lokalnego (G)	7	7	0	0	0
28.01.2021 - 11.02.2021	18/2021; 1.1.2: Przedsiębiorczość mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy, w tym z uwzględnieniem innowacyjności, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatycznym (K)	15	14	0	3	2
26.05.2021 - 09.06.2021	19/2021; 2.1.2. Budowa, modernizacja, adaptacja małej infrastruktury turystycznej (K)	1	1	0	0	0
26.05.2021 - 09.06.2021	20/2021; 2.2.3 Powstanie i rozwój infrastruktury społecznej (K)	5	5	0	0	0
26.05.2021 - 09.06.2021	24/2021/G; 2.2.3. Powstanie i rozwój infrastruktury społecznej (G)	10	10	0	0	0
26.05.2021 - 09.06.2021	25/2021/G; 2.2.4. Doposażenie klubów sportowych i innych organizacji pozarządowych	3	3	0	0	0

W latach 2016 – 2021 LGD Turystyczna Podkowa zrealizowała 45 naborów, z czego 20 konkursów oraz 25 naborów na granty. Najwięcej, bo 16 naborów zrealizowano w 2020 roku. Po 9 naborów zrealizowano w latach 2017 i 2018, 5 naborów w roku 2021 oraz 4 nabory w 2019 r.

Najwięcej naborów zrealizowano na przedsięwzięcia w zakresie rozwoju usług turystycznych i okołoturystycznych (1.1.1), przedsiębiorczości mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy (1.1.2) oraz promocji obszaru LGD i współpracy pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w turystykę – po 7 naborów. Doposażenie klubów sportowych i innych organizacji pozarządowych (2.2.4) oraz powstanie i rozwój infrastruktury społecznej (2.2.3) realizowano w ramach 6 naborów, a zagospodarowanie czasu wolnego oraz organizacja imprez sportowo-rekreacyjno-kulturalnych (2.2.1) w ramach 5 naborów. Na budowę, modernizację i adaptację małej infrastruktury turystycznej zrealizowano 4 nabory, a na zachowanie dziedzictwa lokalnego - 3 nabory.

Największym zainteresowaniem cieszył się nabór na przedsięwzięcie dotyczące przedsiębiorczości mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy, w tym z uwzględnieniem innowacyjności, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatycznym (1.1.2), w ramach którego złożono 121 wniosków, z czego 99 wybrano do dofinansowania, podpisano 44 umowy. Przedsięwzięcie wygenerowało również najwięcej złożonych protestów – 12, z których 4 zostały uwzględnione. Warto podkreślić, że w ramach działań realizowanych przy wsparciu LGD powstało ponad 50 nowych firm. W zakresie rozwijania istniejących firm, w oparciu o doświadczenie z poprzedniego okresu programowania dotyczące mniejszego zainteresowania społecznością lokalną zaplanowano mniejszą liczbę działań, a skupiono się na przedsięwzięciach zmierzających do otwierania działalności gospodarczej.

Kolejnym przedsięwzięciem cieszącym się największym zainteresowaniem było doposażenie klubów sportowych i innych organizacji pozarządowych (2.2.4.), w którym złożono 48 wniosków, do dofinansowania wybrano 38 wniosków i podpisano 4 umowy. Złożono 2 złożone protesty, żaden nie został uwzględniony. Zagospodarowanie czasu wolnego dla seniorów, osób niepełnosprawnych, dzieci, młodzieży oraz organizacja imprez sportowo-rekreacyjno-kulturalnych z uwzględnieniem edukacji mieszkańców w zakresie ekologii, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu (2.2.1.) zaowocowało 32 złożonymi wnioskami, 26 z nich wybrano do dofinansowania i podpisano 11 umów. Nieznacznie mniej, bo 29 wniosków złożono w ramach przedsięwzięcia dotyczącego powstania i rozwoju infrastruktury społecznej (2.2.3) – 27 z nich wybrano do dofinansowania i podpisano 8 umów. Zachowanie dziedzictwa lokalnego (2.2.2) oraz promocja obszaru LGD Turystyczna Podkowa i promowanie współpracy między podmiotami zaangażowanymi w turystykę i rekreację (2.1.1) wygenerowały odpowiednio – 28 wniosków, 21 wybranych i 8 podpisanych umów oraz 22 złożone wnioski, 18 wybranych i 13 podpisanych umów.

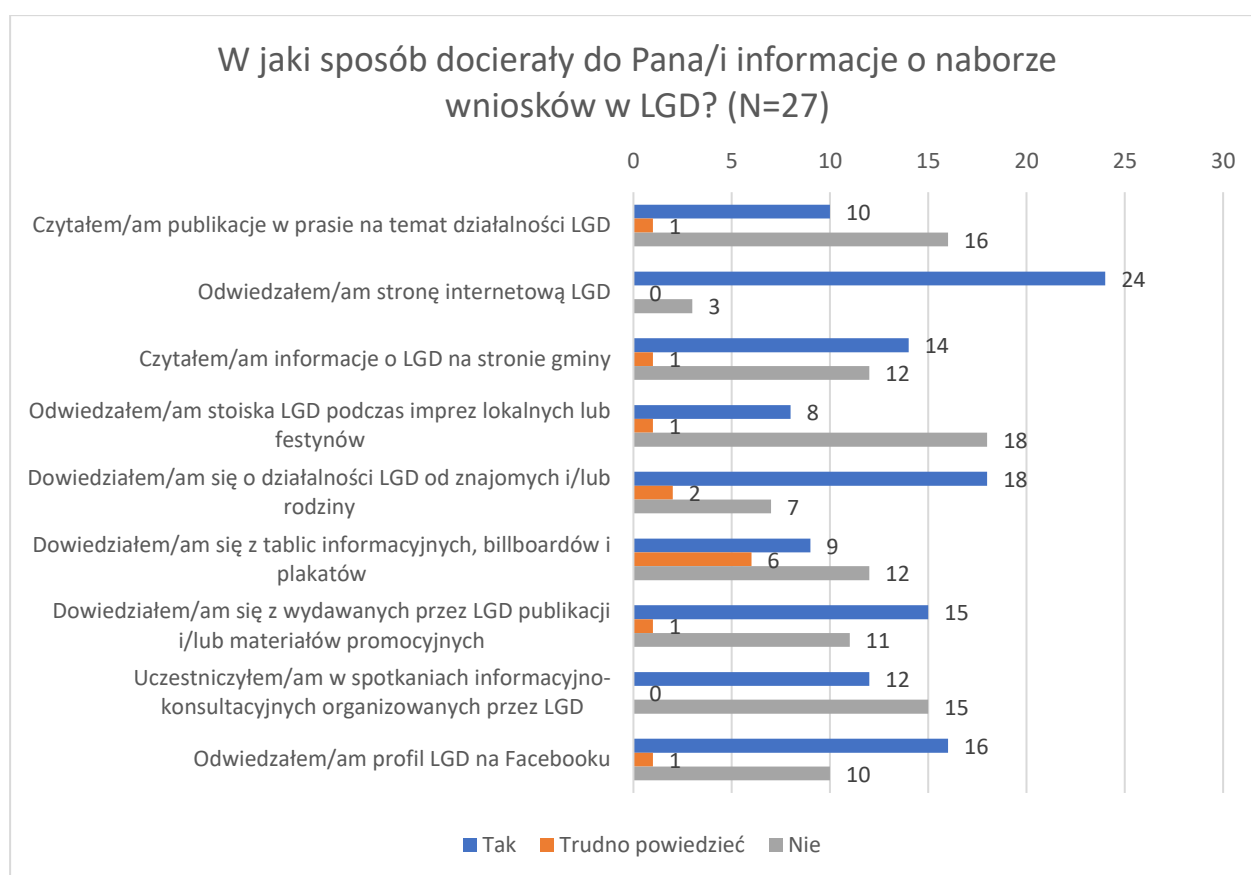
Stosunkowo najmniej zainteresowaniem cieszyły się przedsięwzięcia:

- 1.1.1: Rozwój usług turystycznych i okołoturystycznych na obszarze LGD Turystyczna Podkowa – 19 złożonych wniosków, 18 wybranych do dofinansowania, 6 podpisanych umów,
- 2.1.2. Budowa, modernizacja, adaptacja małej infrastruktury turystycznej – 12 złożonych wniosków, 10 wybranych do dofinansowania, 4 podpisane umowy, 1 złożony protest, nie został uwzględniony.

W ramach realizowanych naborów zespół LGD mierzy się z kilkoma wyzwaniami:

- duża liczba projektów grantowych była źródłem wielu kłopotów z realizacją Strategii – projekty pozytywnie ocenione przez LGD są odrzucane przez Urząd Marszałkowski, co rodzi w zespole poczucie, że ich praca „idzie na marne”; pojawiające się trudności spowodowały wprowadzenie zmian w Strategii – rozszerzono możliwość realizacji tych przedsięwzięć o formułę konkursową lub operację własną;
- realizację operacji utrudniał brak możliwości rozliczania w formie ryczałtu;
- bardzo duże zainteresowanie premiami na rozpoczęcie działalności gospodarczej powodowało, że nie wszystkie wybrane wnioski mogły uzyskać dofinansowanie ze względu na limity dostępnych środków na ich realizację;
- długotrwałe procedury oceny przez UMWM wniosków złożonych w ramach przedsięwzięcia dotyczącego rozwoju działalności gospodarczej powodowały, że część wnioskodawców rezygnowała z podpisania umowy; problematyczne również okazywały się terminy wskazane na korektę wniosku w związku z uwagami UMWM – w sytuacji dużej liczby zgłoszonych uwag 7 dni na korektę bywały niewystarczające – te trudności zostały jednak pozytywnie rozwiązane dzięki uzyskaniu zgody z UMWM na wcześniejsze konsultacje wniosków.

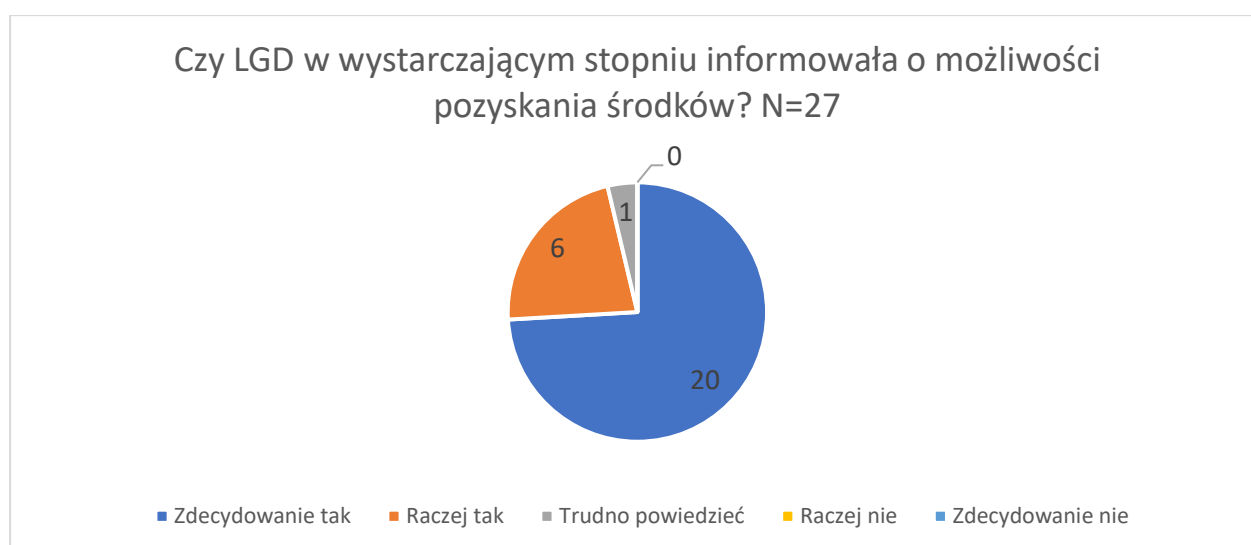
Wykres 6 W jaki sposób docierały do Pana/i informacje o naborze wniosków w LGD?

Źródło: Badania własne

Z perspektywy prowadzonych naborów istotną rolę odgrywał przepływ informacji dotyczący naborów pomiędzy LGD a społecznością lokalną. Najwięcej wnioskodawców uczestniczących w badaniu dowiedziało się o naborze wniosków poprzez stronę internetową LGD – 24 osoby. Drugim najczęściej wskazywanym źródłem była rodzina i znajomi – 18 osób. Kolejnymi najczęściej wskazywanymi źródłami informacji o naborach prowadzonych przez LGD był profil LGD na facebooku – 16 osób, z wydawanych przez GD publikacji i/lub materiałów promocyjnych – 15 wskazań oraz ze strony internetowej gminy – 14 osób. Kilka osób mniej wskazało na udział w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych – 12 osób oraz czytało publikacje w prasie na temat działalności LGD – 10 wskazań. Stosunkowo najmniej osób informacje o naborach czerpało z odwiedzania stoiska LGD podczas imprez lokalnych – 8 osób oraz tablic z informacyjnych, billboardów i plakatów – 9 wnioskodawców. Skuteczność przyjętej strategii informacyjnej potwierdzają sami wnioskodawcy uczestniczący w badaniu, którzy w zdecydowanej większości wskazali (26 spośród 27 osób), że LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków.

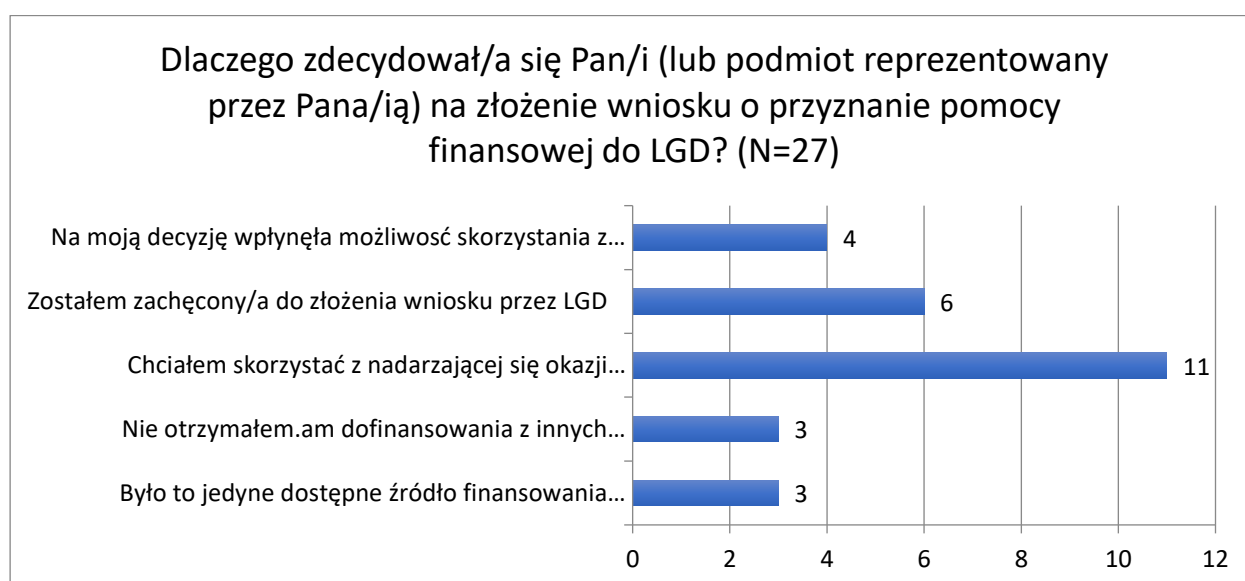
Wykres 7 Czy LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków?

Źródło: Badania własne

Analizując kwestię zainteresowania ogłaszzanymi naborami warto przyrzeć się motywacji wnioskodawców do skorzystania ze wsparcia finansowego oferowanego przez LGD.

Wykres 8 Dlaczego zdecydował/a się Pan/i na złożenie wniosku o przyznanie pomocy finansowej do LGD?

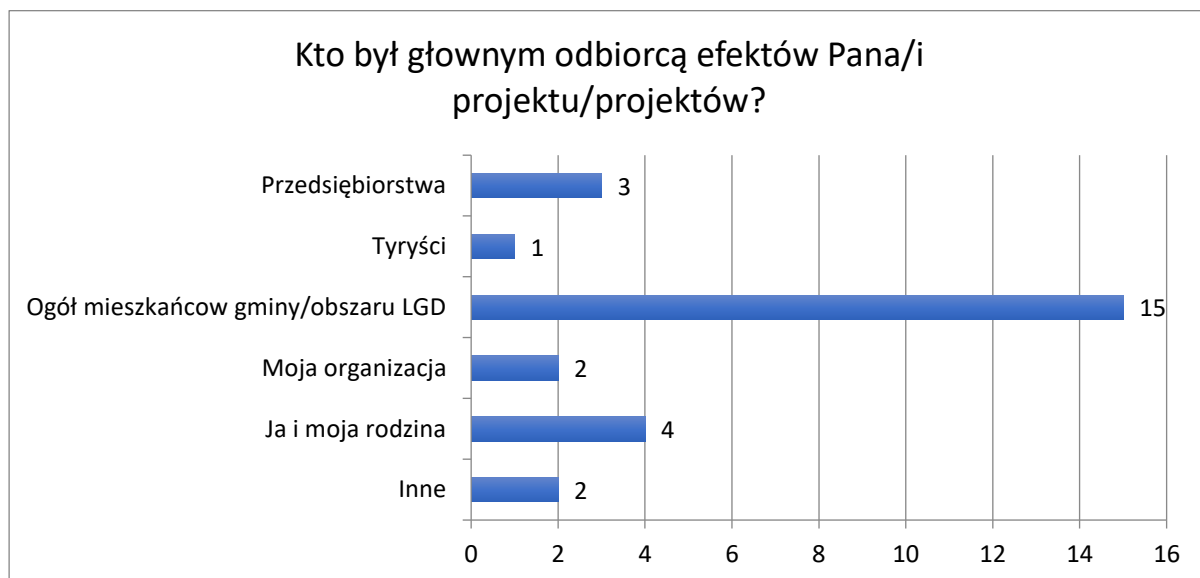

Źródło: Badania własne

Najczęściej wskazywanym przez wnioskodawców biorących udział w badaniu motywem złożenia wniosku do LGD była chęć skorzystania z nadarzającej się okazji – 11 osób. Zachęconych do złożenia wniosku przez LGD zostało 6 osób, a możliwość skorzystania z doradztwa w biurze LGD zmotywowała 4 osoby. Było to jedyne dostępne źródło finansowania dla 3 osób, tylu również wnioskodawców nie uzyskało dofinansowania z innych źródeł. Należy podkreślić, że większość

wnioskodawców – 23 spośród 27 uczestników badania – wskazała, że na etapie przygotowania, realizacji lub rozliczenia projektu nie pojawiły się żadne problemy wpływające negatywnie na jego przebieg bądź rezultaty.

Wykres 9 Kto był głównym odbiorcą efektów Pana/i projektu/projektów?

Źródło: Badania własne

Najczęściej wskazywanym głównym odbiorcą efektów realizowanych projektów była społeczność lokalna – 15 wnioskodawców wskazało tę grupę. Zdecydowanie mniej wnioskodawców realizowało projekty, z których efektów korzystały rodziny – 4 wskazania oraz przedsiębiorstwa – 3 wskazania. Najmniej projektów było ukierunkowanych na organizację reprezentowaną przez wnioskodawcę oraz turystów – odpowiednio 2 i 1 wskazanie.

Tabela 9 Rzeczowa realizacja celów oraz przedsięwzięć w LSR (stan na 31.05.2021 r.).

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
						U	P
PRZEDSIĘBIORCZE SPOŁECZEŃSTWO NA OBSZARZE LGD TURYSTYCZNA PODKOWA	Aktywni mieszkańcy w prowadzeniu działalności gospodarczej dążący do rozwoju gospodarczego i tworzenia miejsc pracy	Rozwój usług turystycznych i około turystycznych na obszarze LGD Turystyczna Podkowa	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa z branży turystycznej i około turystycznej	liczba	6	100,00%	83,33
			Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa związanego z branżą turystyczną i około turystyczną	liczba	1	100,00%	0,00%
		Przedsiębiorczość mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy, w tym z uwzględnieniem innowacyjności, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatycznym	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa w tym z uwzględnieniem innowacyjności, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatycznym	liczba	47	91,49	91,49
			Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa w tym z uwzględnieniem innowacyjności, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatycznym	liczba	1	100,00%	0,00%
ROZPOZNAWALNY OBSZAR I AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO LGD TURYSTYCZNA PODKOWA	Wypromowany obszar LGD Turystyczna Podkowa	Promocja obszaru LGD Turystyczna Podkowa i promowanie współpracy między podmiotami zaangażowanymi w turystykę i rekreację	Liczba opracowanych publikacji promocyjnych	liczba	7	5/7	28,57%
			Liczba tablic promocyjno-informacyjnych	liczba	5	100,00%	100,00%
			Liczba imprez promocyjnych i promujących obszar LGD Turystyczna Podkowa	liczba	10	90,00%	40,00%
			Liczba katalogów produktów i usług z obszaru LGD Turystyczna Podkowa	liczba	1	100,00%	100,00%
		Budowa, modernizacja adaptacja małej infrastruktury turystycznej	Liczba wybudowanych, zmodernizowanych, zaadaptowanych obiektów małej infrastruktury turystycznej	liczba	18	33,33	33,33
		Tworzenie i rozwój markowych produktów lokalnych Turystycznej Podkowy oraz ich promocja	Liczba produktów oznakowanych marką Turystycznej Podkowy	liczba	14	0,00%	0,00%

	Projekty współpracy w zakresie promocji obszaru LGD TP	Liczba przygotowanych projektów współpracy dotyczących promocji obszaru LGD TP	liczba	3	33,33%	33,33	
		Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	liczba	3	33,33%	33,33	
		Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	liczba	7	57,14%	28,57	
	Aktywni mieszkańcy obszaru LGD Turystyczna Podkowa	Zagospodarowanie czasu wolnego dla seniorów, osób niepełnosprawnych, dzieci, młodzieży oraz organizacja imprez sportowo-rekreacyjnokulturalnych, z uwzględnieniem edukacji mieszkańców w zakresie ekologii, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu	Liczba zorganizowanych wydarzeń dla seniorów, osób niepełnosprawnych, dzieci, młodzieży oraz organizacja imprez sportowo-rekreacyjnokulturalnych, z uwzględnieniem edukacji mieszkańców w zakresie ekologii, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu	liczba	30	113,33%	113,33%
		Zachowanie dziedzictwa lokalnego	Liczba zrealizowanych operacji opartych na dziedzictwie lokalnym	liczba	15	53,33%	53,33%
		Powstanie i rozwój infrastruktury społecznej	Liczba powstałych i rozwijanych obiektów infrastruktury społecznej	liczba	19	36,84%	36,84%
		Doposażenie klubów sportowych i innych organizacji pozarządowych	Liczba doposażonych klubów sportowych i innych organizacji pozarządowych	liczba	15	26,67%	26,67%
		Aktywizacja mieszkańców obszaru LGD Turystyczna Podkowa	Liczba działań komunikacyjnych	liczba	10	100,00%	100,00%
			Liczba przeprowadzonych szkoleń, spotkań, konferencji, warsztatów aktywizujących	liczba	12	167%	167%
			Liczba wydanych materiałów promocyjnych	liczba	10000	58,00%	58,00%
		Doradztwo i działania szkoleniowe	Liczba podmiotów, którym LGD udzieliło wsparcia doradczego	liczba	300	152,33%	152,33%
			Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	liczba	18	344,44%	344,44%
			Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	liczba	180	123,89%	123,89%

Jak wynika z powyższej tabeli, postęp rzeczowy realizowany jest na bieżąco – w zakresie podpisanych umów zrealizowano 11 spośród 23 wskaźników, natomiast w zakresie wypłaconych środków – 8 wskaźników, w tym 5 z nich zrealizowano w wysokości przekraczającej 100% wykonania:

- w ramach promocji obszaru LGD i promowania współpracy pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w turystykę i rekreację:
  - liczba tablic promocyjno – informacyjnych – 100% umów/100% wypłaconych środków,
  - liczba katalogów produktów i usług z obszaru LGD - 100% umów/100% wypłaconych środków,
- w ramach przedsięwzięcia aktywni mieszkańcy obszaru LGD Turystyczna Podkowa:
  - liczba zorganizowanych wydarzeń dla seniorów, osób niepełnosprawnych, dzieci, młodzieży oraz organizacja imprez sportowo-rekreacyjnokulturalnych, z uwzględnieniem edukacji mieszkańców w zakresie ekologii, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu – 113,33% umów/113,33% wypłaconych środków,
  - liczba działań komunikacyjnych - 100% umów/100% wypłaconych środków,
  - liczba przeprowadzonych szkoleń, spotkań, konferencji, warsztatów aktywizujących - 167% umów/167% wypłaconych środków,
- w ramach doradztwa i działań szkoleniowych:
  - liczba podmiotów, którym LGD udzieliło wsparcia doradczego – 152,33% umów/152,33% wypłaconych środków,
  - liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD – 344,44% umów/344,44% wypłaconych środków,
  - liczba osobodni szkoleń dla organów LGD - 123,89% umów/123,89% wypłaconych środków.

Jeśli chodzi o pozostałe wskaźniki, to 2 osiągnięto na poziomie 75-99,99% w zakresie podpisanych umów wypłaconych środków, a 3 wskaźniki zostały osiągnięte pod względem umów i wypłaconych środków na poziomie 50 - 74,99%. Poniżej wartości 50% osiągnięto 7 wskaźników w zakresie wypłaconych środków i 6 w zakresie podpisanych umów.

W zakresie wypłaconych środków pozostały do realizacji jeszcze 3 wskaźniki, a w zakresie podpisanych umów tylko 1:

- liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa związanego z branżą turystyczną i okołoturystyczną – nie wypłacono dotychczas środków,
- liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa w tym z uwzględnieniem innowacyjności, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatycznym - nie wypłacono dotychczas środków,
- liczba produktów oznakowanych marką turystycznej podkowy – nie podpisano dotychczas umów i nie wypłacono środków.

Tabela 10 Finansowa realizacja celów oraz przedsięwzięć w LSR (stan na 31.05.2021 r.)

Nazwa przedsięwzięcia	Pomoc przyznana		Pomoc wypłacona	
	Budżet w LSR (PLN)	Realizacja budżetu (PLN)	Budżet w LSR (PLN)	Realizacja budżetu (%)
Rozwój usług turystycznych, wypoczynkowych, rekreacyjnych na obszarze LGD Turystyczna Podkowa	570000	36000	348000	61,05
Przedsiębiorczość mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej (...)	3030000	2939976	2660745,27	87,81
Promocja obszaru LGD Turystyczna Podkowa i promowanie współpracy między podmiotami zaangaż. w turystykę i rekreację	334395	334314	176487,93	52,78
Budowa, modernizacja adaptacja małej infrastruktury turystycznej	552574	238580,84	238580,84	43,18
Tworzenie i rozwój markowych produktów lokalnych Turystycznej Podkowy oraz ich promocja	114000	0	0	0
Projekty współpracy w zakresie promocji obszaru LGD TP	720000	80858	29406,23	4,08
Zagospodarowanie czasu wolnego dla seniorów, osób niepełnosprawnych, dzieci, młodzieży oraz organizacja imprez sportowo-rekreacyjno-kulturalnych z uwzględnieniem edukacji mieszkańców w zakresie ekologii, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu	242595	242595	242595	100,00
Zachowanie dziedzictwa lokalnego	473530	216451	216451	45,71
Powstanie i rozwój infrastruktury społecznej*	1422099	586850,36	586850,36	41,27
Doposażenie klubów sportowych i innych organizacji pozarządowych	460807	95597	95597	20,75
Aktywizacja mieszkańców obszaru LGD Turystyczna Podkowa	270000	27576,86	27576,86	10,21%
Doradztwo i działania szkoleniowe	1377360	1377360	1377360	100,00%

Postęp finansowy jest pochodną postępu rzeczowego i realizacji poszczególnych wskaźników. Budżet realizowany jest na bieżąco, poziom wydatków nie rodzi ryzyka niewykonania budżetu. W zakresie budżetu rozpoczęto realizację wszystkich przedsięwzięć poza 1 – tworzenie i rozwój markowych produktów lokalnych Turystycznej Podkowie oraz ich promocja, dla którego wykonanie wynosi 0%. Budżet przewidziany w Strategii został w całości zrealizowany w ramach 2 przedsięwzięć:

- Zagospodarowanie czasu wolnego dla seniorów, osób niepełnosprawnych, dzieci, młodzieży oraz organizacja imprez sportowo-rekreacyjno-kulturalnych z uwzględnieniem edukacji mieszkańców w zakresie ekologii, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu,
- Doradztwo i działania szkoleniowe.

Przedsięwzięciami, w których realizacji budżetu jest na stosunkowo zaawansowanym poziomie są kolejno:

- Przedsiębiorczość mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy, w tym z uwzględnieniem innowacyjności, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatycznym – 87,81%,
- Rozwój usług turystycznych, wypoczynkowych, rekreacyjnych na obszarze LGD Turystyczna Podkova – 61,05%,
- Promocja obszaru LGD Turystyczna Podkova i promowanie współpracy między podmiotami zaangażowanymi w turystykę i rekreację – 52,78%.

Budżet zrealizowany w 40-50% został dla przedsięwzięć dotyczących: zachowania dziedzictwa lokalnego – 45,71%, infrastruktury turystycznej – 43,18%, infrastruktury społecznej – 41,27%. Najślabza realizacja budżetu dotyczy przedsięwzięć w zakresie doposażenia klubów sportowych i organizacji pozarządowych - 20,75% i aktywizacji mieszkańców obszaru - 10,21%.

5.3. Projekty współpracy i działania poza RLKS

LGD Turystyczna Podkova realizuje w ramach Strategii RLKS 1 projekt współpracy pn. „Wyznaczenie szlaku kulinarnego produktu lokalnego "Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów". Projekt realizowany jest w ramach współpracy międzynarodowej 4 LGD tj. LGD "Podbabiogórze", LGD Turystyczna Podkova jako partner wiodący, Asociația „Grupul De Acțiune Locală Maramureș Vest” i Asociația Parteneriat GAL „Ținutul Haiducilor” i zakłada przedsięwzięcia o charakterze kulturalnym polegające na przeprowadzeniu warsztatów kulinarnych. Projekt realizowany jest od października 2020 r., a jego celem jest promocja obszaru LGD Turystyczna Podkova, poszerzenie wiedzy o jego walorach turystycznych oraz włączenie społeczne i aktywizacja społeczności wiejskich. Projekt przyczynia się do zachowania dziedzictwa lokalnego i promowania włączenia społecznego poprzez współpracę społeczności lokalnych w zakresie walorów kulturowych i tradycji kulinarnych obszarów

różnych regionów. Dzięki prezentacji produktów kulinarnych uczestnicy projektu (mieszkańcy, turyści, mieszkańcy sąsiednich LGD) poznają produkty kulinarne charakterystyczne dla każdego z LGD-ów.

W ramach projektu zostanie wydana publikacja zawierająca lokalne przepisy i informacje o miejscach, w których można kupić lokalne produkty, mapa z zaznaczonymi miejscami wytwarzania lokalnych produktów, oznaczenie szlaku kulinarnego tablicami informacyjnymi oraz zakup materiałów promocyjnych. W ramach realizacji projektu wykorzystywane są lokalne zasoby kulturowe: tradycje kulinarne i tradycyjne przepisy na potrawy i produkty regionalne oraz produkty lokalne: miody, chleby, bugle, jabłka, pstrąg, mięso, sery, wino itp.

Warto podkreślić, że projekt angażuje grupy defaworyzowane:

- osoby 50 +,
- osoby młode do 34 r.ż.,
- osoby bezrobotne,
- osoby niepełnosprawne,
- kobiety.

Projekt spełnia kryterium innowacyjności w rozumieniu wdrożenia nowych na danym obszarze produktów i usług oraz nowego sposobu wykorzystania lokalnych zasobów historycznych i kulturowych. Projekt dotyczy nowatorskiego sposobu wykorzystania lokalnych zasobów przez producentów lokalnych produktów kulinarnych w ramach nawiązanej polsko-rumuńskiej współpracy. Ponadto przyczyni się do rozwoju nowej usługi turystycznej, jaką jest wyznaczenie szlaku kulinarnego produktu lokalnego „Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów oraz przewiduje nowy sposób zaangażowania lokalnej społeczności w proces rozwoju. Należy podkreślić, że szlak kulinarny powstanie w oparciu o producentów lokalnych funkcjonujących na obszarze LGD, co przyczyni się do wzrostu zainteresowania mieszkańców tradycjami kulinarnymi i zachęci ich do podejmowania działalności w tym zakresie, a w konsekwencji doprowadzi do poszerzenia oferty o nowe miejsca wytwarzania produktów lokalnych i przedłużenie szlaku o nowe punkty. Innowacyjność projektu polega również na stworzeniu nowego szlaku kulinarnego, którego na obszarze LGD Turystyczna Podkowa, LGD Podbabioğórza i w Rumunii jeszcze nie było, możliwości skosztowania po raz pierwszy lokalnych potraw oraz zobaczyć z jakich technik przygotowania posiłków korzystają gospodynie z obszaru partnerów z Rumunii oraz wspólnej promocji lokalnych produktów, potraw, smaków dwóch LGD partnerskich z Polski na obszarze zagranicznych LGD tj. w Rumunii.

LGD jest również w trakcie opracowywania projektu polegającego na utworzeniu miejsc odpoczynku dla rowerzystów w każdej gminie zrzeszonej w LGD.

5.4. Projekty poza RLKS

Poza projektem współpracy w ramach Strategii RLKS, LGD Turystyczna Podkowa realizowała również 3 inne przedsięwzięcia. Pierwszy projekt pn. „Montaż instalacji OZE na obszarze LGD Turystyczna Podkowa” był dofinansowany z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014 – 2020. W ramach projektu na obszarze 7 gmin (Dobczyce, Lubień, Pćim, Raciechowice, Siepraw, Tokarnia, Wiśniowa) zostanie zainstalowanych 938 instalacji kolektorów słonecznych, 567 mikroinstalacji PV i 184 instalacje pomp ciepła do podgrzania CWU. Całkowita wartość projektu wynosi 23 257 503,06 zł, w tym 12 713 885,60 zł z RPO WM.

Głównymi beneficjentami projektu są mieszkańcy, którzy wyrazili chęć uczestnictwa w projekcie i udostępnią LGD Turystyczna Podkowa nieruchomość na okres realizacji i trwałości projektu, a po tym okresie zostaną właścicielami majątku zakupionego w wyniku realizacji projektu.

Drugim przedsięwzięciem był projekt pn. „Działalność lokalnych społeczności w aspekcie turystycznego rozwoju obszarów wiejskich Europy” dofinansowany z „Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020”. Jego celem było ukazanie mieszkańcom obszarów wiejskich alternatywnych zajęć, przynoszącym dochody finansowe. W ramach projektu realizowano działania ukierunkowane na zdobycie/poszerzenie przez 32 osoby wiedzy praktycznej z zakresu podejmowania przedsięwzięć gospodarczych zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju, w wyniku kontaktu z zagranicznymi, konkretnymi, ekonomicznie uzasadnionymi przykładami nowatorskich aktywności gospodarczych przyjaznych środowisku, które mogą się przyczynić do zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich lub z przykładami adaptacji tradycyjnych aktywności mieszkańców obszarów wiejskich do uwarunkowań zrównoważonego rozwoju.

Ponadto, LGD realizowała również konkurs szopek tradycyjnych i krakowskich dla dzieci, młodzieży i całych rodzin z terenu *Dekanatu Mogilany* oraz siedmiu gmin Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Turystyczna Podkowa. Konkurs umacnia i podtrzymuje bożonarodzeniowe tradycje, przyczynia się do umocnienia więzi rodzinnych i koleżeńskich, wzbogaca twórczość amatorską oraz służy wyłonieniu młodych talentów wśród lokalnej społeczności.

5.5. Działalność biura LGD

Zespół LGD Turystyczna Podkowa jest stosunkowo niewielki – składają się na niego 3 osoby, co rodzi utrudnienia w momentach znacznego nasilenia zadań. W takich sytuacjach zespół jest wspierany przez osoby angażowane na umowy cywilnoprawne, co należy ocenić pozytywnie – bardzo dobrze, że zespół sięga po dodatkowe zasoby w sytuacjach tego wymagających i jest na to otwarty.

Należy również podkreślić silną profesjonalizację pracowników, którą niejako „wymuszają” skomplikowane procedury i uwarunkowania realizacji Strategii RLKS.

Tabela 11 Szkolenia dla pracowników LGD w okresie 1.01.2016 r. do 31.05.2021 r.

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia	Liczba przeszkolonych pracowników LGD
03.06.2016	Ocena i wybór operacji w ramach projektów grantowych, operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD, operacji własnych	Zbigniew Sanowski	3
27.10.2016	Warunki i tryb przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”	Zbigniew Sanowski	4
9-11.12.2016	Ocena Formalna i merytoryczna wniosków oraz obsługa POP Witkac	Zbigniew Sanowski	4
19-21.03.2018	Szkolenie z zakresu „Zarządzania projektami grantowymi” oraz „Warsztaty refleksyjne”	Marzena Cieślak	4
08.08.2018	Szkolenie dotyczące analizy LSR oraz stosownych procedur i instrukcji	Zbigniew Sanowski	3
19-21.03.2019	Szkolenie z Procedur oceny i wyboru oraz rozliczania, monitoringu i kontroli GRANTOBIORCÓW” oraz „Warsztaty refleksyjne”	Zbigniew Sanowski	4

Istotnym elementem funkcjonowania biura LGD jest realizacja i udział w szkoleniach. W latach 2016 – 2020 zrealizowano 6 szkoleń dla pracowników LGD dotyczących oceny i wyboru operacji, warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej , oceny formalnej i merytorycznej wniosków, programu Witkac, analizy LSR i stosowanych procedur, monitoringu i kontroli grantobiorców oraz zarządzania projektami grantowymi.

Jeśli chodzi o szkolenia dla członków organów LGD, to zrealizowano ich więcej niż dla pracowników LGD. W latach 2016 – 2021 przeprowadzono 10 szkoleń dla członków organów LGD, średnio po 2 szkolenia w każdym roku realizacji, za wyjątkiem 2016 r., w których zrealizowano 3 szkolenia oraz 2017 r., w którym odbyło się 1 szkolenie dla członków organów. Szkolenia dotyczyły problematyki oceny i wyboru operacji, warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej,

formalnej i merytorycznej oceny wniosków, programu Witkac, analizy LSR i stosowanych procedur, monitoringu i kontroli grantobiorców, kryteriów wyboru oraz zarządzania projektami grantowymi. Wykaz szkoleń dla członków organów LGD został zamieszczony w tabeli poniżej.

Tabela 12 Szkolenia dla członków organów LGD w okresie od 1.01.2016 r. do 31.05.2021 r.

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia	Liczba przeszkol. członków zarządu	Liczba przeszkol. członków rady
03.06.2016	Ocena i wybór operacji w ramach projektów grantowych, operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD, operacji własnych	Zbigniew Sanowski	2	11
27.10.2016	Warunki i tryb przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”	Zbigniew Sanowski	4	9
9-11.12.2016	Ocena Formalna i merytoryczna wniosków oraz obsługa POP Witkac	Zbigniew Sanowski	4	9
18-19.01.2017	Szkolenie dla Rady Stowarzyszenia	Zbigniew Sanowski	0	13
19-21.03.2018	Szkolenie z zakresu „Zarządzania projektami grantowymi” oraz „Warsztaty refleksyjne”	Marzena Cieślak	5	7
08.08.2018	Szkolenie dotyczące analizy LSR oraz stosownych procedur i instrukcji	Zbigniew Sanowski	3	7
19-21.03.2019	Szkolenie z Procedur oceny i wyboru oraz rozliczania, monitoringu i kontroli GRANTOBIORCÓW” oraz „Warsztaty refleksyjne”	Zbigniew Sanowski	5	4
23.05.2019	Szkolenie dla Rady Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania dotyczące zasad wyboru i oceny operacji w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020	Zbigniew Sanowski	0	11
05.02.2020	Omówienie procedur oceny i wyboru oraz lokalnych kryteriów wyborów	Zbigniew Sanowski, Natalia Stanek	0	14
09.12.2020	Szkolenie dla członków Rady Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Turystyczna Podkowa	Zbigniew Sanowski	0	12

Tabela 13 Realizacja planu komunikacji.

Działanie komunikacyjne	Nazwa wskaźnika	Docelowa wartość wskaźnika	Wartość wskaźnika osiągnięta na dzień:					
			31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.05. 2021
Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	6 artykułów w prasie lokalnej: "Zapraszamy mieszkańców obszaru LGD Turystyczna Podkowa do współpracy"	6	6					
	2 artykuły na portalu facebook LGD	2	2					
	7 artykułów na stronie internetowej Stowarzyszenia LGD Turystyczna Podkowa	7	7					
	7 artykułów na stronach Urzędów Gmin (na każdej z Gmin po jednym artykule)	7	7					
	7 ogłoszeń na tablicach w Urzędach Gmin (w każdej z Gmin po jednym ogłoszeniu na tablicy informacyjnej)	7	7					
	1000 sztuk strategii w formie folderu	1000	1000					
	4 artykuły w prasie lokalnej	4	4					
	udział w 3 imprezach lokalnych,	3	3					
	wydanie 1000 sztuk materiałów promocyjnych	1000	1000					
	7 spotkań (po jednym w każdej z gmin)/min.15 osób na każdym	7	7					

Spotkania nt. zasad oceniania i wyboru projektów przez LGD	3 spotkania z potencjalnymi wnioskodawcami							
	200 ulotek rozdysponowanych podczas spotkań							
Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy	Ankiety rozesłane do min. 50% wnioskodawców (zakończonych konkursów)	Zwrot ankiet na poziomie min. 25%		Zwrot ankiet na poziomie min. 25%				
Wydanie dodatkowych materiałów promocyjnych	1800 rozdysponowanych materiałów promocyjnych, w postaci kubków, notesów i opasek odbłaskowych	1800		1800				
Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020 oraz o dalszej możliwości aplikowania o środki finansowe	6 artykułów w prasie lokalnej	6			6			
	7 ogłoszeń na tablicach w Urzędach Gmin lub Gminnych Ośrodkach Kultury (w każdej z Gmin po jednym ogłoszeniu na tablicy informacyjnej)	7			7			
	7 artykułów na stronie internetowej oraz portalach społecznościowych	7			7			
	1000 sztuk wydane biuletynu	1000			1000			
	500 wejść na Stronę Internetową Stowarzyszenia LGD Turystyczna Podkowa	500			500			
	7 spotkań z mieszkańcami obszaru (po jednym w każdej z gmin/min. 15 osób na każdym)	7			7			

	Ankiety zamieszczone na stronach internetowych gmin i LGD	30			30			
	3 artykuły w prasie lokalnej	3			3			
	1000 sztuk wydanych materiałów promocyjnych (ulotki o LSR, realizacja projektów)	1000			1000			
	Udział w 3 imprezach lokalnych	3			3			
Spotkania nt. zasad oceniania i wyboru projektów przez LGD oraz wypełniania wniosków aplikacyjnych	3 spotkania, min. 20 osób na każdym spotkaniu	3				3		
Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy. Ocena wdrożenia wniosków z wcześniej pozyskanej informacji zwrotnej	ankiety rozesłane do min. 50% wnioskodawców (zakończonych konkursów)	zwrot ankiet na poziomie min. 25%				zwrot ankiet na poziomie min. 25%		
Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania i realizacji wniosków o przyznanie pomocy	ankiety rozesłane do min. 50% wnioskodawców (zakończonych naborów)	Zwrot ankiet na poziomie min. 25 %					Zwrot ankiet na poziomie min. 25 %	
Kampania informacyjna nt.	5 szkoleń dla osób	5					5	

głównych efektów LSR na lata 2014-2020	zainteresowanych pozyskaniem dofinansowania							
	Aktualizacja strony internetowej wraz z wydaniem folderu w formie elektronicznej	1						
	Szkolenie z zasad prawidłowego realizowania i rozliczania projektów wybranych do dofinansowania w ramach LSR	1						

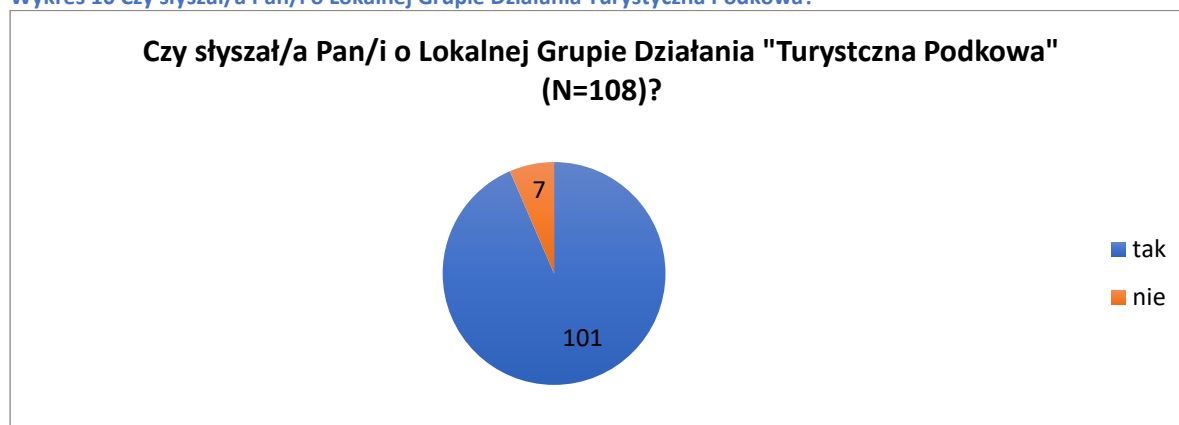
Jednym z podstawowych zadań realizowanych przez Biuro LGD jest komunikacja ze społecznością lokalną. W ramach planu komunikacji realizowano 9 zasadniczych zadań:

- 3 kampanie informacyjne:
  - ✓ 2016 – nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020,
  - ✓ 2018 - nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020 oraz o dalszej możliwości aplikowania o środki finansowe
  - ✓ 2020 - nt. głównych efektów LSR na lata 2014-2020.
- Spotkania nt. zasad oceniania i wyboru projektów przez LGD oraz wypełniania wniosków aplikacyjnych, zrealizowane w 2019 r.,
- 3 badania satysfakcji wnioskodawców LGD:
  - ✓ 2017 - dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy,
  - ✓ 2019 - dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy. Ocena wdrożenia wniosków z wcześniej pozyskanej informacji zwrotnej,
  - ✓ 2020 - dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania i realizacji wniosków o przyznanie pomocy,
- Wydanie dodatkowych materiałów promocyjnych, zrealizowane w 2017 r.

Działania komunikacyjne realizowane były przy wykorzystaniu różnorodnych kanałów informacji celem dotarcia do możliwie szerokiego grona odbiorców: prasa lokalna, Facebook, strona internetowa LGD Turystyczna Podkowa i strony gmin wchodzących w skład LGD, tablice informacyjne w Urzędach Gmin, materiały promocyjne (np. folder ze Strategią RLKS, ulotki, biuletyn), imprezy lokalne, spotkania z mieszkańcami w gminach, spotkania z potencjalnymi wnioskodawcami, ankiety, szkolenia.

Jak wskazuje powyższa tabela, działania komunikacyjne prowadzone były na bieżąco i z dużą systematycznością. Zrealizowano wszystkie założone działania za wyjątkiem: 3 spotkań z potencjalnymi wnioskodawcami nt. zasad oceniania i wyboru projektów, rozdysponowania podczas tych spotkań 200 ulotek, aktualizacji strony internetowej z wydaniem folderu w formie elektronicznej oraz szkolenia z zasad prawidłowego realizowania i rozliczania projektów wybranych do dofinansowania w ramach LSR.

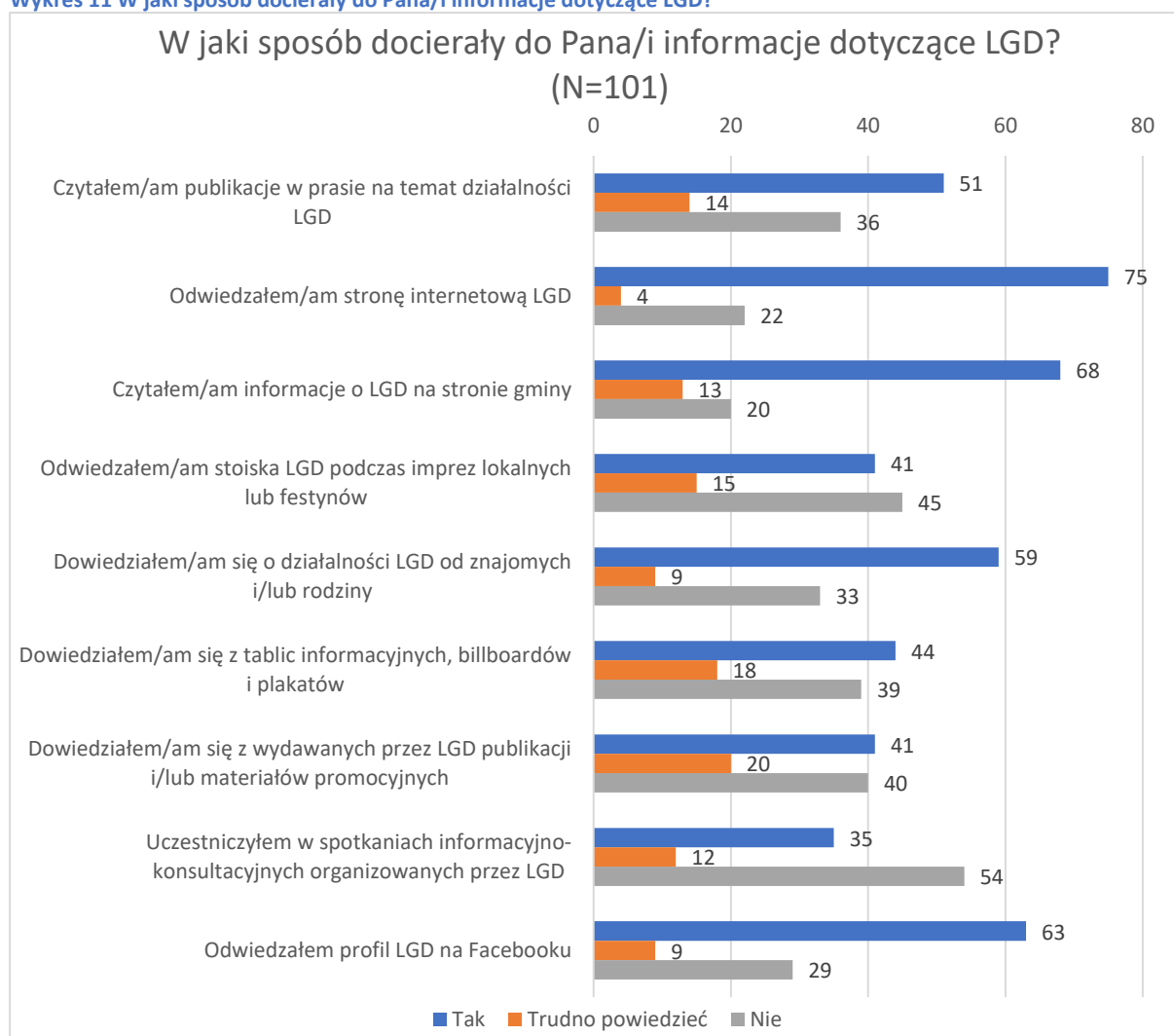
Wykres 10 Czy słyszał/a Pan/i o Lokalnej Grupie Działania Turystyczna Podkowa?

Źródło: Badania własne.

Strategia komunikacyjna przyjęta i realizowana przez zespół LGD przyniosła wymierne rezultaty – 101 spośród 108 mieszkańców uczestniczących w badaniu słyszał o Lokalnej Grupie Działania Turystyczna Podkowa, co jest świetnym wynikiem i potwierdza trafność dobranych kanałów komunikacyjnych.

Wykres 11 W jaki sposób docierały do Pana/i informacje dotyczące LGD?

Źródło: Badania własne.

Najwięcej mieszkańców uczestniczących w badaniu czerpało wiedzę o LGD za pośrednictwem źródeł internetowych: strony internetowej LGD – 75 osób, strona internetowa gminy – 68 osób oraz profil LGD na Facebooku – 63 osoby. Ponad połowa uczestników badania – 59 osób, dowiedziała się o działalności LGD od rodziny lub znajomych, 51 osób czytało publikacje w prasie na temat LGD, a 44 osoby dowiedziało się z tablic informacyjnych, plakatów lub billboardów. Pozostałe kanały informacji były wykorzystywane przez mniejszą liczbę uczestników badania: stoiska podczas imprez lokalnych lub festynów oraz publikacje i inne materiały promocyjne wydawane przez LGD – po 41 mieszkańców uczestniczących w badaniu oraz spotkania informacyjno – konsultacyjne organizowane przez LGD – 35 osób.

Tabela 14 Doradztwo świadczone przez Biuro LGD.

	Dane na dzień					
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.05. 2021
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa w biurze	238	298	349	415	456	472
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa telefonicznie	Brak danych					
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa mailowo/ przez Internet	Brak danych					

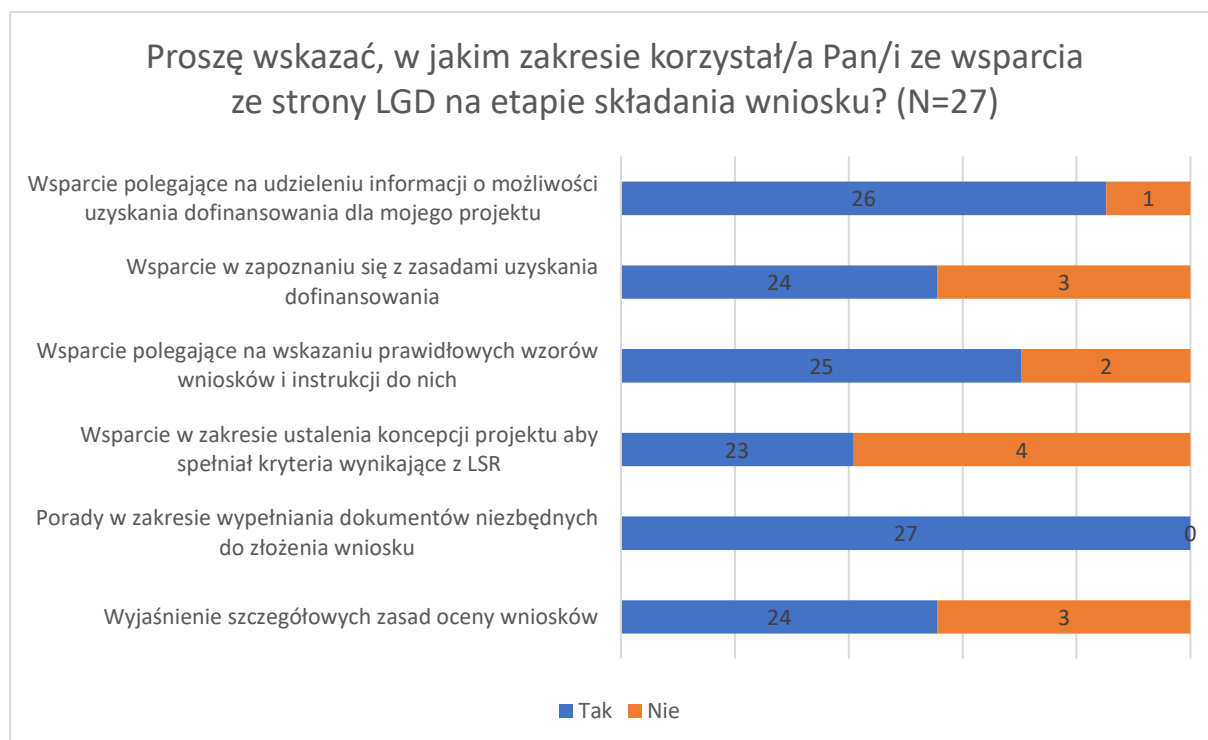
Źródło: Badania własne.

Kolejnym bardzo istotnym zadaniem zespołu Biura LGD jest doradztwo. W latach 2016 – 2021 zespół udzielił doradztwa 472 podmiotom, przy czym najwięcej podmiotów skorzystało z poradnictwa w 2021 r. – 472 podmiotów. Dane na temat doradztwa zaprezentowano w tabeli powyżej, przy czym należy zaznaczyć, że LGD gromadzi wyłącznie dane o podmiotach korzystających z poradnictwa bezpośrednio w Biurze LGD. Doradztwo telefoniczne i mailowe nie jest odnotowywane przez zespół, stąd brak danych w tabeli powyżej.

Jeśli chodzi o zakres doradztwa, to wszyscy wnioskodawcy uczestniczący w korzystali z porad dotyczących wypełnienia dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku. Ponadto, najwięcej uczestników badania skorzystało ze wsparcia w zakresie udzielenia informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla ich projektu – 26 osób, wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków i instrukcji do nich – 25 osób oraz zapoznaniu z zasadami uzyskania dofinansowania i szczegółowych zasad oceny wniosków – po 24 osoby. Najmniej badanych wnioskodawców – 23 osoby, skorzystało ze wsparcia

w zakresie ustalenia koncepcji projektu, aby spełniał kryteria wynikające z LSR. Omawiane kwestie zostały zaprezentowane na wykresie poniżej.

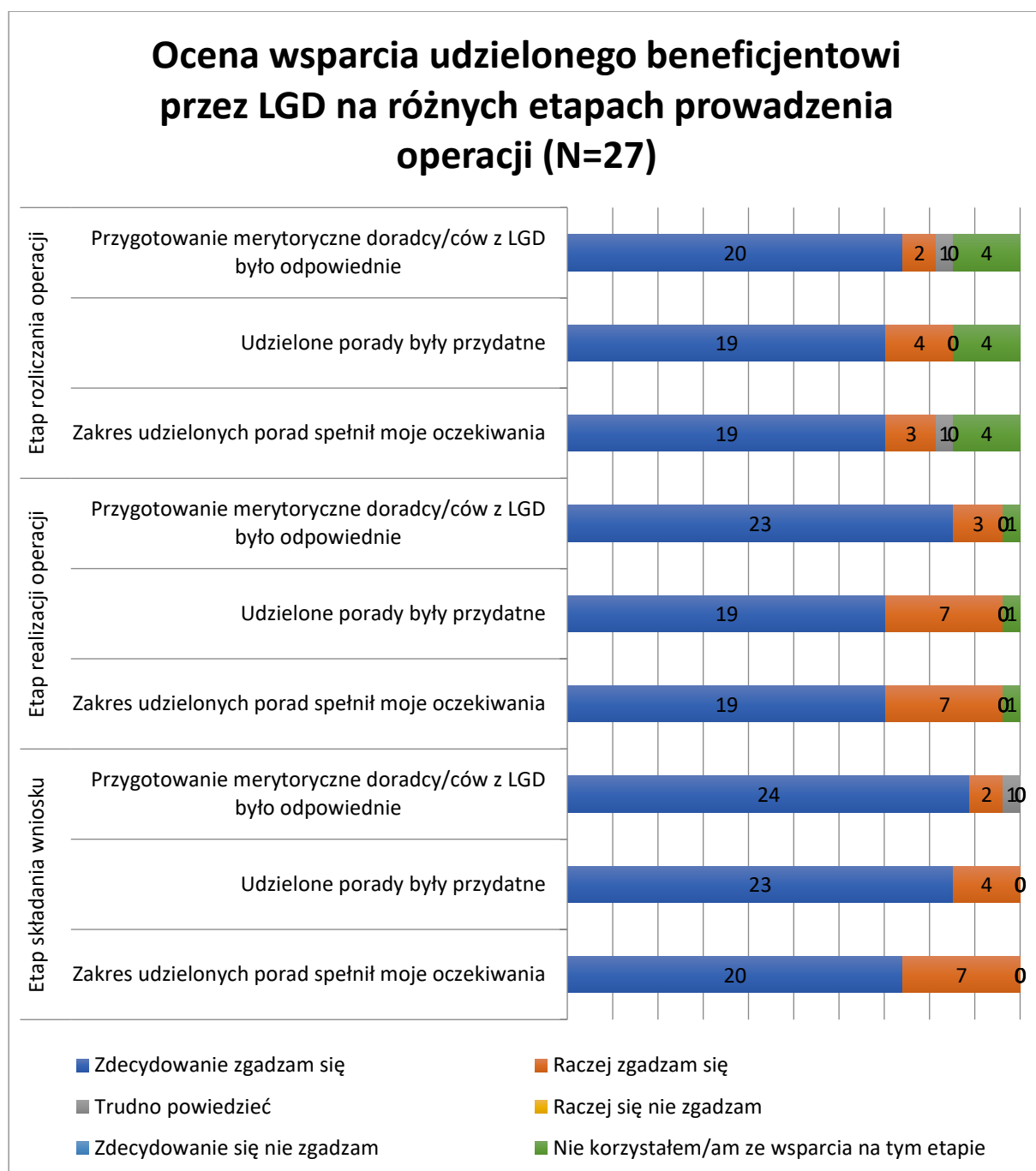
Wykres 12 Proszę wskazać, w jakim zakresie korzystał/a Pan/i ze wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku?

Źródło: Badania własne.

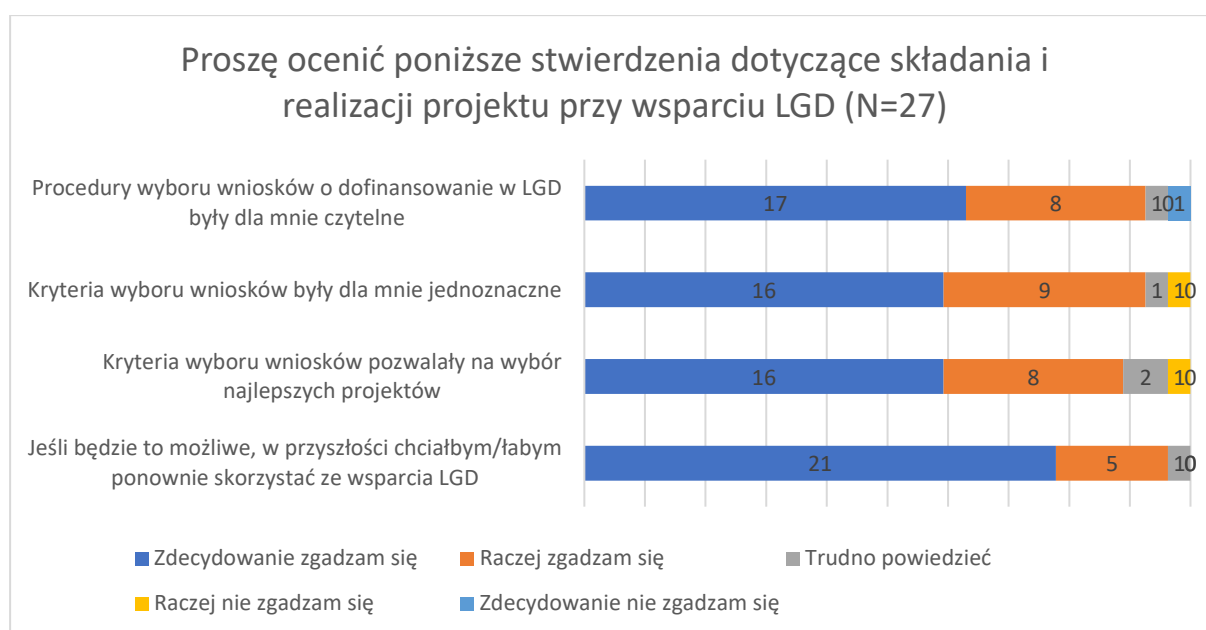
Jak wskazuje poniższy wykres wsparcie udzielone przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji jest pozytywnie oceniane przez wnioskodawców uczestniczących w badaniu. Przygotowanie merytoryczne doradców, przydatność udzielonych porad oraz ich zakres spełniający oczekiwania wszyscy uczestnicy korzystający z doradztwa na etapie realizacji operacji ocenili pozytywnie. Na etapie składania wniosku 1 osobie trudno było ocenić przygotowanie merytoryczne doradców, a na etapie rozliczania operacji również 1 osoba miała trudność w ocenie przygotowania doradcy oraz ocenie, czy doradztwo spełniło jej oczekiwania. Omawiane kwestie zostały zaprezentowane na poniższym wykresie.

Wykres 13 Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji.

Źródło: Badania własne.

Wykres 14 Ocena procedur i kryteriów wyboru projektów.

Źródło: Badania własne.

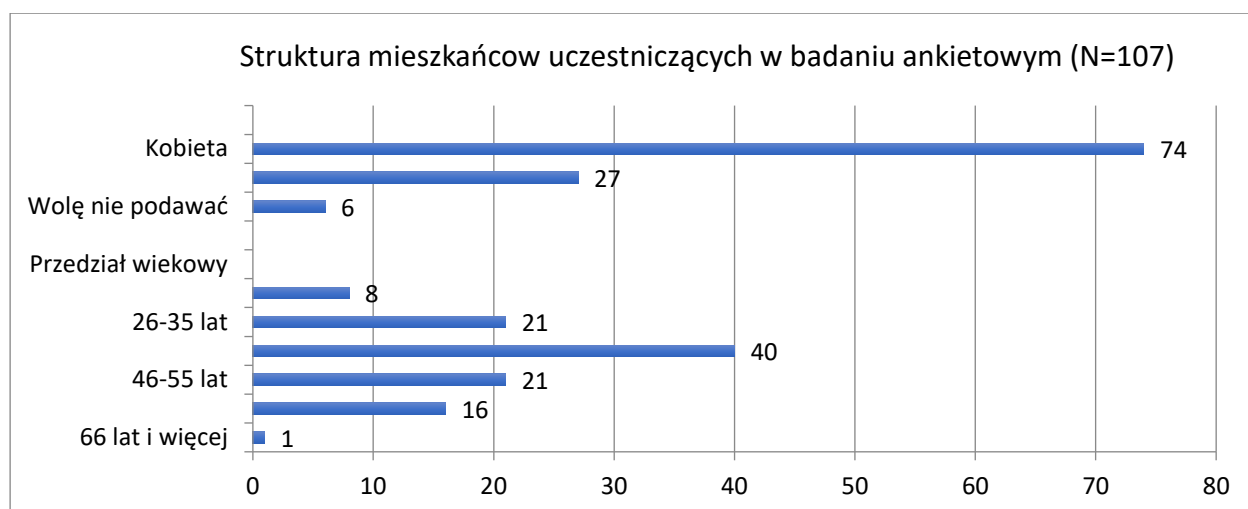
Wsparcie LGD przy składaniu i realizacji operacji należy ocenić pozytywnie również dlatego, że 26 spośród 27 wnioskodawców uczestniczących w badaniu skorzystałoby ponownie ze wsparcia LGD, gdyby była taka możliwość, 1 osobie trudno było ocenić, czy chciałaby skorzystać z takiego wsparcia w przyszłości. Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie były czytelne dla 25 osób, dla 1 były zdecydowanie nieczytelne, a 1 trudno było ocenić czytelność procedur. Kryteria wyboru wniosków były jednoznaczne i pozwalały na wybór najlepszych projektów zdaniem – odpowiednio – 25 i 24 uczestników badania. W obydwu przypadkach po 1 osobie uznało, że nie były jednoznaczne i nie pozwalały na wybór najlepszych projektów.

5.6. Zmiany na obszarze objętym RLKS w ocenie członków lokalnej społeczności

Działania zaplanowane w strategii RLKS mają służyć przede wszystkim lokalnej społeczności. Oceniając efekty realizacji nie można zatem pominąć głosu mieszkańców obszaru objętego tym dokumentem strategicznym. W ramach ewaluacji zewnętrznej zrealizowano badanie ankietowe, w którym udział wzięły 107 osób, w tym 74 kobiety, 27 mężczyzn oraz 6 osób, które nie wskazały płci. Najliczniej reprezentowanymi grupami wiekowymi byli uczestnicy w wieku 36-45 lat – 40 osób oraz 26-35 lat i 46-55 lat – po 21 osób. Kolejnych 16 badanych to osoby w wieku 56-65 lat, 8 badanych w wieku 18-25 lat i tylko 1 osoba w wieku 66 lat i więcej.

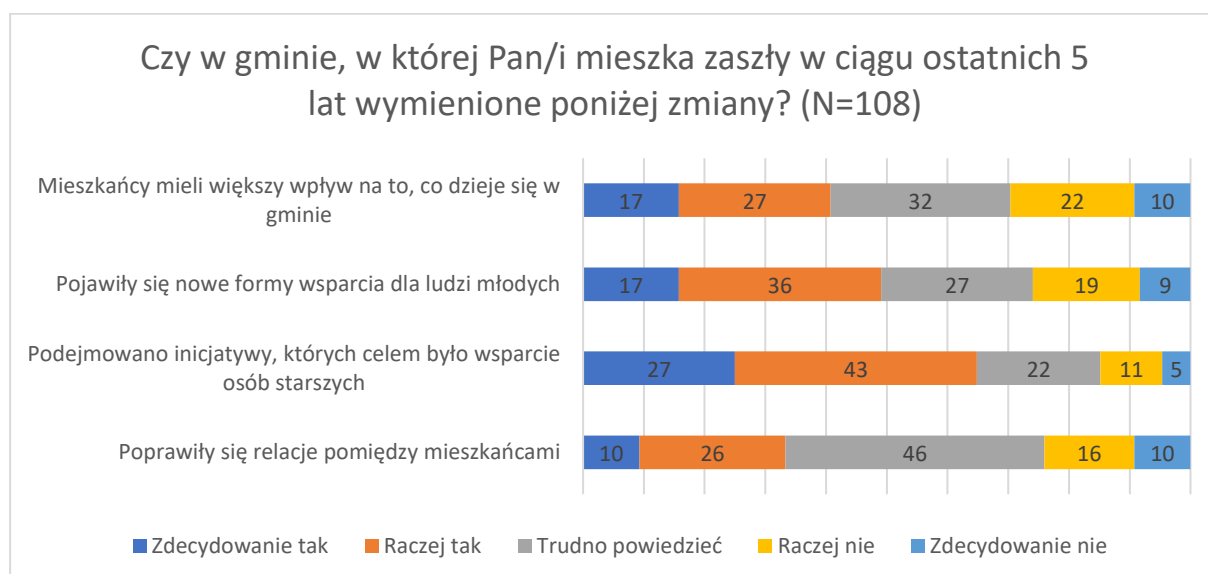
Wykres 15 Struktura mieszkańców biorących udział w badaniu ankietowym.

Źródło: Badania własne.

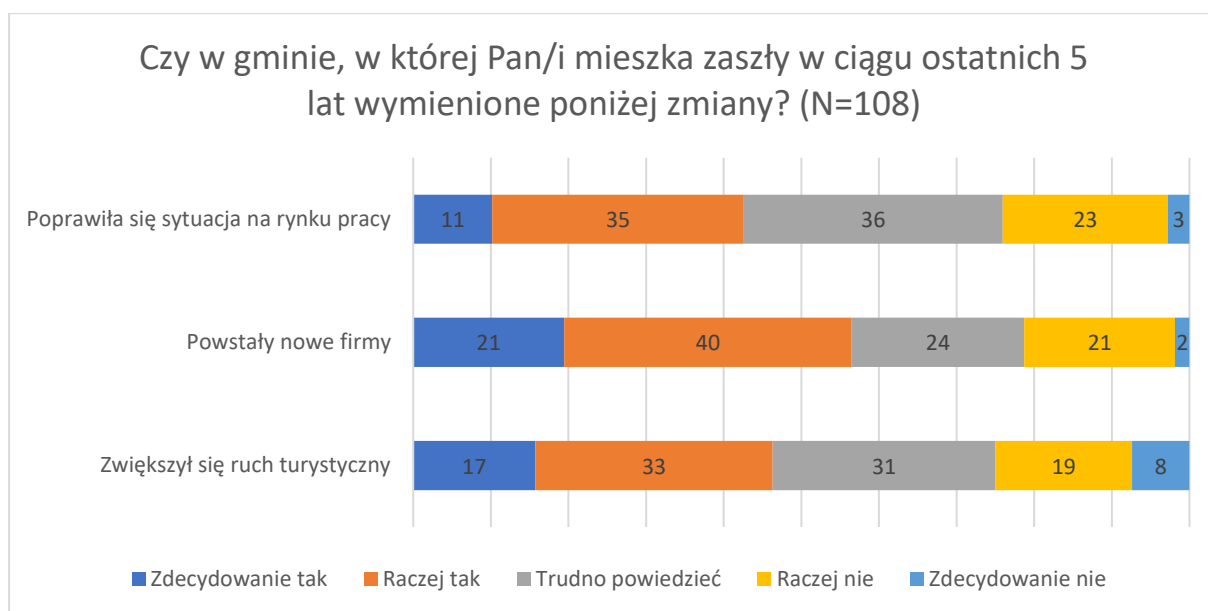
Podstawową kwestią w obszarze oceny efektów wdrażania Strategii RLKS jest dostrzeganie przez mieszkańców zmian, które zaszły na obszarze LGD. W obszarze aktywizacji mieszkańców, najwięcej uczestników badania dostrzega zmiany w zakresie podejmowania inicjatyw, których celem jest wsparcie osób starszych – 70 osób oraz pojawienie się nowych form spędzania czasu wolnego dla ludzi młodych – 53 osoby. Większy wpływ mieszkańców na to, co dzieje się w gminie dostrzegło 44 uczestników badania, a poprawę relacji pomiędzy mieszkańcami – 36 osób. Omawiane kwestie zobrazowano na poniższym wykresie.

Wykres 16 Zmiany w gminie w ciągu ostatnich 5 lat.

Źródło: Badania własne.

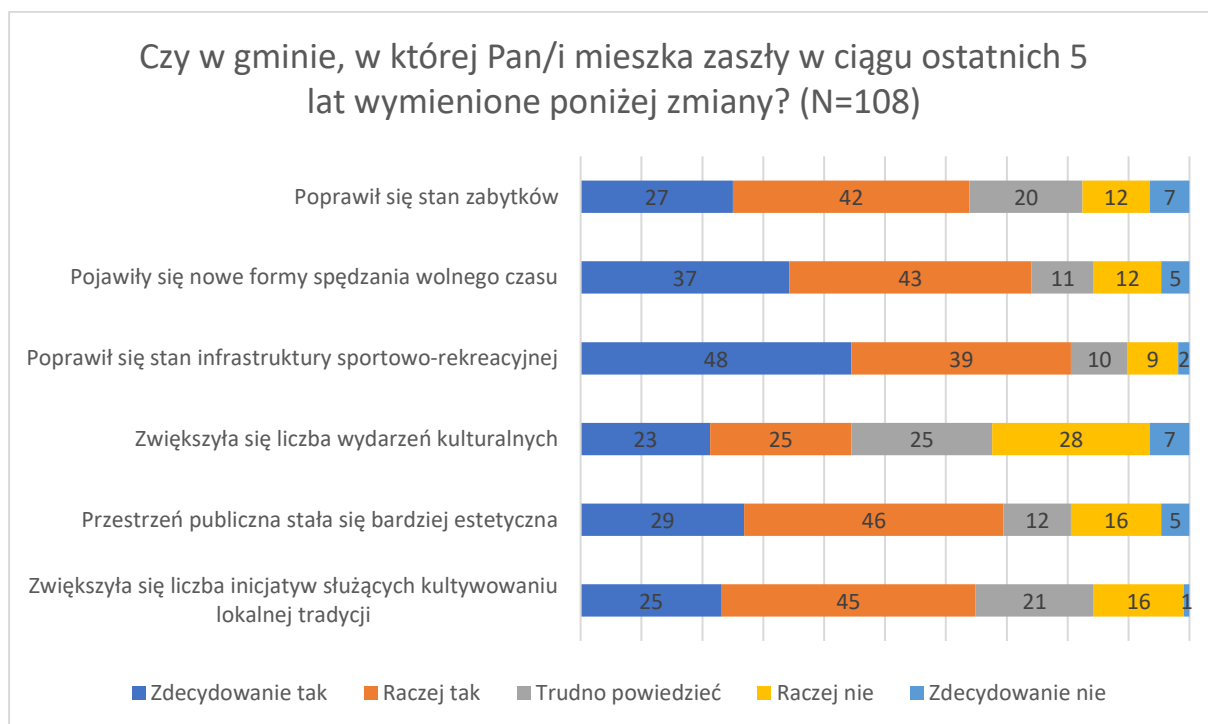
Wykres 17 Zmiany na rynku pracy.

Źródło: Badania własne.

W obszarze przedsiębiorczości najbardziej dostrzegalną przez uczestników badania zmianą było powstanie nowych firm – wskazało na nie 61 uczestników. Poprawę sytuacji na rynku pracy dostrzegło 46 osób, a zwiększenie ruchu turystycznego zostało dostrzeżone przez 50 osób.

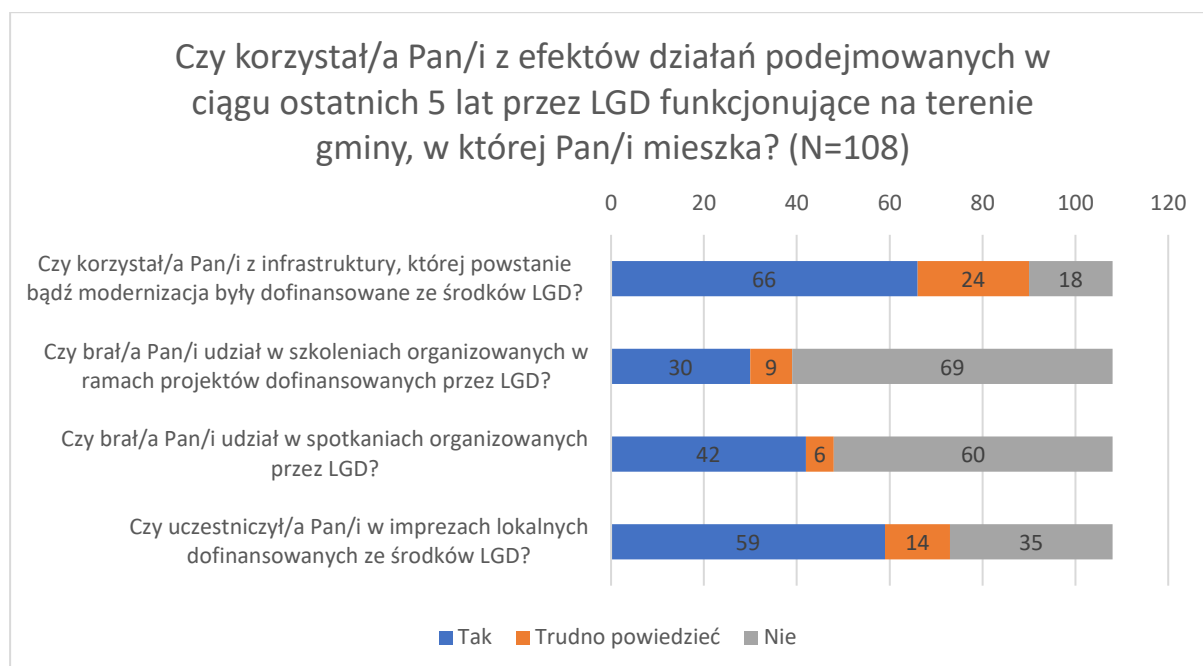
Wykres 18 Zmiany w obszarze kultury, sportu i rekreacji.

Źródło: Badania własne.

W obszarze turystyki, kultury i rekreacji, najwięcej mieszkańców uczestniczących w badaniu dostrzegło poprawę infrastruktury sportowo – rekreacyjnej – 87 osób oraz pojawienie się nowych form spędzania czasu wolnego – 80 osób. Zwiększenie elastyczności przestrzeni publicznej dostrzega 75 uczestników badania, a zwiększenie liczby inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji oraz poprawę stanu zabytków dostrzegło odpowiednio 70 i 69 badanych. Stosunkowo najmniej mieszkańców uczestniczących w badaniu dostrzega zwiększenie liczby wydarzeń kulturalnych – 48 osób.

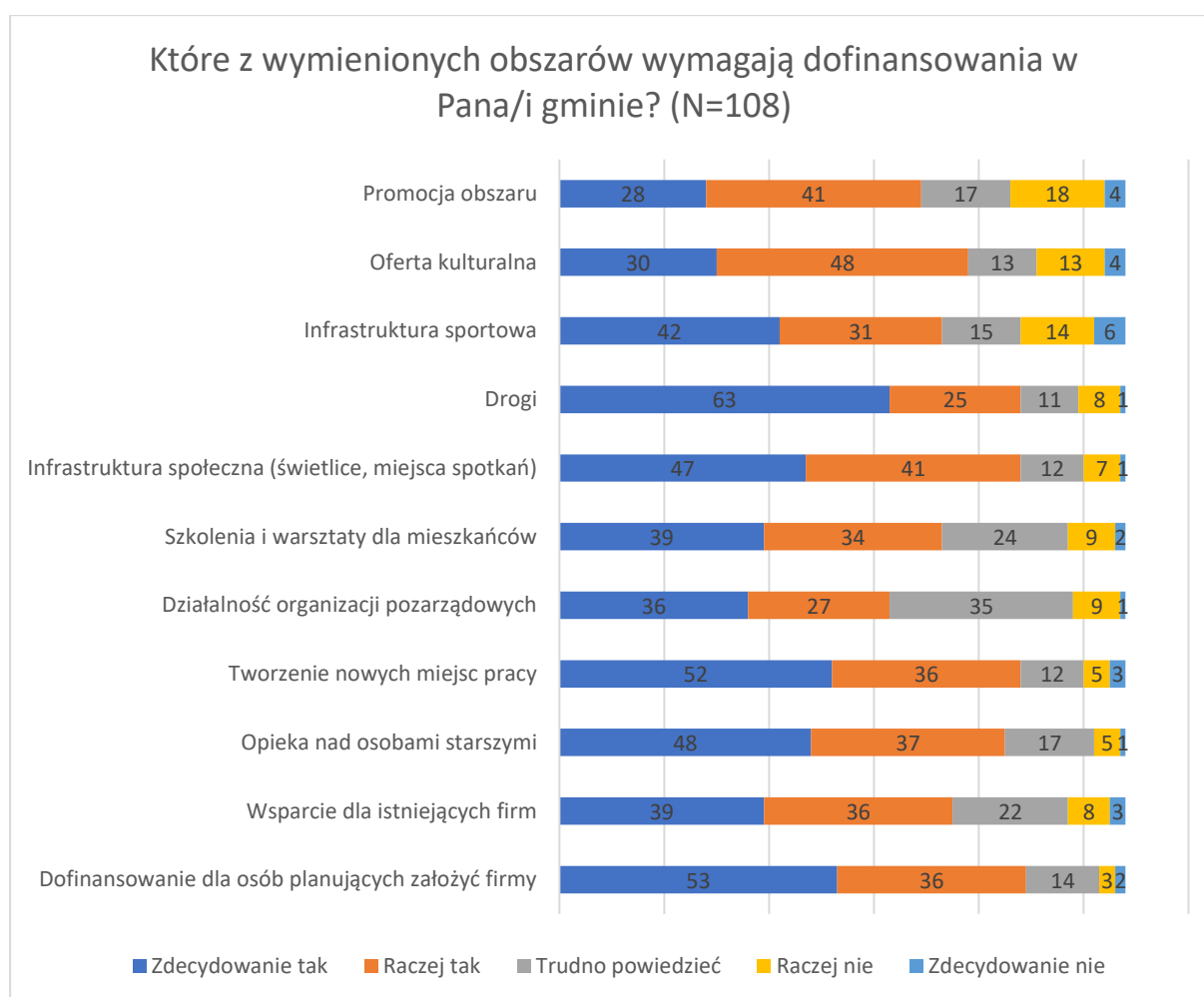
Wykres 19 Korzystanie z efektów działań LGD.

Źródło: Badania własne.

Istotną z punktu widzenia celów badania ewaluacyjnego kwestią jest świadomość mieszkańców w zakresie efektów przedsięwzięć zrealizowanych w ramach Strategii RLKS. Najwięcej uczestników badania, wskazało na korzystanie z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD oraz uczestniczyła w imprezach organizowanych przez LGD – odpowiednio 66 oraz 59 spośród 108 mieszkańców uczestniczących w badaniu. Najmniej uczestników badania korzystało ze szkoleń organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD oraz w spotkaniach organizowanych przez LGD – odpowiednio 30 i 42 osoby.

Wykres 20 Obszary wymagające dofinansowania.

Źródło: Badania własne.

Mieszkańcy uczestniczący w badaniu mieli również szansę wypowiedzieć się na temat działań, które w ich ocenie powinny być dofinansowane w przyszłości. Najwięcej uczestników badania za wymagające dofinansowania w przyszłości uznało otwieranie działalności gospodarczej – 89 osób, tworzenie nowych miejsc pracy, rozwój infrastruktury drogowej i społecznej – po 88 osób. Finansowanie w przyszłości operacji mających na celu rozwój opieki nad osobami starszymi za wymagające finansowania w przyszłości uznało 85 mieszkańców uczestniczących w badaniu, rozwój oferty kulturalnej – 78 osób, a rozwijanie istniejących firm – 75 badanych. Zdaniem 73 osób dofinansowania wymaga również rozwój infrastruktury sportowej i szkolenia i warsztaty dla mieszkańców – 73 osób. Najmniej uczestników badania wskazało potrzebę finansowania w przyszłości projektów obejmujących: promocję obszaru – 69 osób i działalność organizacji pozarządowych – 63 osoby.

6. Odpowiedzi na pytania badawcze

Przeprowadzone badania obejmujące analizę danych zastanych, badania ankietowe oraz badania jakościowe pozwoliły na zgromadzenie szerokiego zestawu danych opisujących działalność LGD Turystyczna Podkowa w ramach wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność. Wyniki badania omówione w rozdziale 5 pozwalają na udzielenie odpowiedzi na pytania badawcze zawarte w Wytycznych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 3/5/10§7 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

6.1. Ocena wpływu na główny cel LSR

Przeprowadzone analizy wskazują, że operacje przeprowadzone w ramach wdrażania Strategii RLKS sprzyjają osiągnięciu założonych w niej celów. W ramach celu ogólnego 1. Przedsiębiorcze społeczeństwo na obszarze LGD Turystyczna Podkowa realizowano 1 cel szczegółowy, który sformułowano jako Aktywni mieszkańcy w prowadzeniu działalności gospodarczej dążący do rozwoju gospodarczego i tworzenia miejsc pracy. W ramach tego celu realizowano przedsięwzięcia w zakresie rozwoju usług turystycznych i okołoturystycznych na obszarze LGD oraz przedsiębiorczości mieszkańców w zakresie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej oraz tworzenia nowych miejsc pracy. Były to przedsięwzięcia, na które zrealizowano najwięcej naborów: rozwój usług turystycznych i okołoturystycznych (1.1.1) oraz przedsiębiorczości mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy (1.1.2) – po 7 naborów.

Największym zainteresowaniem cieszył się nabór na przedsięwzięcie dotyczące przedsiębiorczości mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy, w ramach którego złożono 121 wniosków, z czego 99 wybrano do dofinansowania, podpisano 44 umowy. Przedsięwzięcie zaowocowało powstaniem ponad 50 nowych firm, co jest ogromnym sukcesem.

Przedsięwzięcia związane z rozwojem przedsiębiorczości warto kontynuować w kolejnej perspektywie finansowej. Cieszą się one dużym zainteresowaniem mieszkańców i wpływają pozytywnie na lokalny rynek pracy. Finansowanie projektów zmierzających do założenia działalności gospodarczej oraz tworzenie nowych miejsc pracy za istotne cele w kolejnych latach uznała zdecydowana większość mieszkańców uczestniczących w badaniu ankietowym.

W ramach celu ogólnego 2. Rozpoznawalny obszar i aktywne społeczeństwo LGD Turystyczna Podkowa sformułowano 2 cele szczegółowe:

2.1. Wypromowany obszar LGD Turystyczna Podkowa

2.2. Aktywni mieszkańcy obszaru LGD Turystyczna Podkowa.

W ramach celu 2.1. realizowano przedsięwzięcia w zakresie promocji obszaru LGD i współpracy pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w turystykę i rekreację (2.1.1.) , budowy, modernizacji i adaptacji małej infrastruktury turystycznej (2.1.2.), tworzenie i rozwój markowych produktów lokalnych Turystycznej Podkowy oraz ich promocja (2.1.3.) oraz projekty współpracy w zakresie promocji obszaru LGD (2.1.4.).

Przedsięwzięcie dotyczące promocji obszaru LGD i współpracy pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w turystykę było jednym z przedsięwzięć, na które zrealizowano najwięcej - 7 – naborów.

Natomiast w ramach 2 celu szczegółowego realizowano przedsięwzięcia dotyczące zagospodarowania czasu wolnego mieszkańców (2.2.1.), zachowania dziedzictwa lokalnego (2.2.2), powstania i rozwoju infrastruktury społecznej (2.2.3), doposażenia klubów sportowych i innych organizacji pozarządowych (2.2.4.), aktywizacja mieszkańców obszaru (2.2.5.) oraz doradztwo i działania szkoleniowe (2.2.6.).

Należy podkreślić, że wszystkie zdefiniowane cele i przedsięwzięcia wynikają bezpośrednio z diagnozy przeprowadzonej na potrzeby opracowania Strategii RLKS i są odpowiedzią na zidentyfikowane wówczas najważniejsze problemy obszaru.

6.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny

Jednym z kluczowych czynników determinujących skuteczność podejścia LEADER są zasoby wysokiej jakości kapitału społecznego w społeczności lokalnej. Zgodnie z ujęciem kapitału społecznego z perspektywy paradygmatu działania zbiorowego, jest on moralno-społeczną infrastrukturą współdziałania i koordynacji zachowań ludzkich, odnoszącą się do cech społecznej organizacji je ułatwiających, albowiem zwiększa zakres korzyści uzyskiwanych dzięki współpracy i wymianie społecznej i podnosi wydajność istniejących zasobów. Ponadto, buduje powiązania między ludźmi, nadaje im formalną i nieformalną organizację służącą stymulacji współpracy oraz skłania jednostkę do zachowania społecznie korzystnego. W tym podejściu kapitał społeczny składa się z 3 głównych elementów:

- wzorów współdziałania, społecznego uznania dla kooperacyjnych norm oraz wartości uzasadniających zachowania prospołeczne (np. dobro wspólne),
- sieci powiązań między jednostkami i grupami,
- aktywnych relacji między ludźmi: zaufania, zrozumienia, wspólnych wartości i wzorców zachowania.¹

---

¹ Herbst, M. (red) *Kapitał ludzki i kapitał społeczny a rozwój regionalny*, Warszawa 2007, Wy. Scholar

W ocenianej Strategii w ramach 2. celu ogólnego sformułowano cel szczegółowy 2.2. Aktywni mieszkańcy obszaru LGD Turystyczna Podkowa, w ramach którego realizowano przedsięwzięcia dotyczące zagospodarowania czasu wolnego mieszkańców (2.2.1.), zachowania dziedzictwa lokalnego (2.2.2), powstania i rozwoju infrastruktury społecznej (2.2.3), doposażenia klubów sportowych i innych organizacji pozarządowych (2.2.4.), aktywizacja mieszkańców obszaru (2.2.5.) oraz doradztwo i działania szkoleniowe (2.2.6.).

Rozwojowi kapitału społecznego sprzyjały w szczególności projekt współpracy i działania realizowane poza Strategią RLKS. Projekt współpracy pn. „Wyznaczenie szlaku kulinarnego produktu lokalnego "Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów" zakładał przeprowadzenie warsztatów kulinarnych celem promocji obszaru, poszerzenia wiedzy o jego walorach turystycznych oraz włączenia społecznego i aktywizacji społeczności wiejskich. Ponadto, projekt angażował grupy defaworyzowane: osoby 50 +, osoby młode do 34 r.ż., osoby bezrobotne, osoby niepełnosprawne, kobiety.

Projekt pn. projekt pn. „Działalność lokalnych społeczności w aspekcie turystycznego rozwoju obszarów wiejskich Europy” realizowany był poza Strategią RLKS, a jego celem było ukazanie mieszkańcom obszarów wiejskich alternatywnych zajęć, przynoszącym dochody finansowe.

LGD realizowała również konkurs szopek tradycyjnych i krakowskich, który umacnia i podtrzymuje bożonarodzeniowe tradycje, przyczynia się do umocnienia więzi rodzinnych i koleżeńskich, wzbogaca twórczość amatorską oraz służy wyłonieniu młodych talentów wśród lokalnej społeczności.

Badania realizowane na potrzeby ewaluacji Strategii RLKS potwierdziły skuteczność realizowanych działań i dostrzegalny ich wpływ. Najwięcej mieszkańców uczestniczących w badaniu dostrzegło zmiany w zakresie podejmowania inicjatyw, których celem jest wsparcie osób starszych – 70 osób oraz pojawienie się nowych form spędzania czasu wolnego dla ludzi młodych – 53 osoby. Większy wpływ mieszkańców na to, co dzieje się w gminie dostrzegło mniej niż połowa uczestników badania, a poprawę relacji pomiędzy mieszkańcami około jednej-trzeciej badanych. Ponadto, korzystali oni z efektów działań podejmowanych przez LGD: korzystało z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD oraz uczestniczyło w imprezach organizowanych przez LGD. Najmniej mieszkańców uczestniczących w badaniu brało udział w spotkaniach i szkoleniach organizowanych przez LGD.

Warto również zwrócić uwagę na fakt, że większość beneficjentów pozostaje w kontakcie z przedstawicielami LGD po zakończeniu realizacji operacji. Pozostają oni w osobistym i/lub telefonicznym kontakcie, uczestniczą w spotkaniach organizowanych przez LGD lub kontaktują się z jego przedstawicielami w inny sposób, co pozwala pozytywnie ocenić działalność animacyjną LGD i umiejętność podtrzymywania relacji z partnerami.

Jak wynika z powyższych rozważań, przedsięwzięcia realizowane w ramach wdrażania strategii niewątpliwie przyczyniają się do rozwoju kapitału społecznego na obszarze LGD. Analizując rozwój kapitału społecznego należy mieć świadomość, że dotyczy on procesów długotrwałych, bazujących na międzyludzkich relacjach oraz budowaniu partnerstwa i współpracy, zatem wymaga wieloletnich zabiegów pobudzających, a następnie podtrzymujących i rozwijających osiągnięte rezultaty.

6.3. Przedsiębiorczość

Działła stymulujące przedsiębiorczość na obszarze LGD Turystyczna Podkowa realizowane są w ramach celu ogólnego 1. Przedsiębiorcze społeczeństwo na obszarze LGD Turystyczna Podkowa, dla którego sformułowano jako cel szczegółowy 1.1. Aktywni mieszkańcy w prowadzeniu działalności gospodarczej dążący do rozwoju gospodarczego i tworzenia miejsc pracy. W ramach tego celu realizowano przedsięwzięcia w dotyczące rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców w zakresie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej oraz tworzenia nowych miejsc pracy. Były to przedsięwzięcia cieszące się największym zainteresowaniem wśród naborów prowadzonych przez LGD. Nabory na przedsięwzięcie dotyczące przedsiębiorczości mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy zakończyły się złożeniem 121 wniosków, z czego 99 wybrano do dofinansowania, podpisano 44 umowy. Przedsięwzięcie zaowocowało powstaniem ponad 50 nowych firm, co jest ogromnym sukcesem.

Pozytywne zmiany na lokalnym rynku pracy potwierdzają dane GUS:

- systematyczny wzrost liczby pracujących we wszystkich gminach LGD,
- znaczny spadek stopy bezrobocia w 2020 r. we wszystkich gminach zrzeszonych w LGD w porównaniu do 2015 r.,
- systematyczny wzrost podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON we wszystkich gminach LGD,
- wzrost liczby osób prowadzących działalność we wszystkich gminach zrzeszonych w LGD.

Ponadto, mieszkańcy uczestniczący w badaniu dostrzegają zmiany na rynku pracy i uznali przedsięwzięcia związane z rozwojem przedsiębiorczości za warte kontynuować w kolejnej perspektywie finansowej. Cieszą się one dużym zainteresowaniem mieszkańców i wpływają pozytywnie na lokalny rynek pracy. Finansowanie projektów zmierzających do założenia działalności gospodarczej oraz tworzenie nowych miejsc pracy za istotne cele w kolejnych latach uznała zdecydowana większość mieszkańców uczestniczących w badaniu ankietowym.

6.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Rozwój turystyki i dziedzictwa kulturowego został przewidziany w Strategii w ramach celu szczegółowego 2.1. Wypromowany obszar LGD Turystyczna Podkowa, w ramach którego realizowano przedsięwzięcia w zakresie promocji obszaru LGD i współpracy pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w turystykę i rekreację (2.1.1.), budowy, modernizacji i adaptacji małej infrastruktury turystycznej (2.1.2.), tworzenie i rozwój markowych produktów lokalnych Turystycznej Podkowy oraz ich promocja (2.1.3.) oraz projekty współpracy w zakresie promocji obszaru LGD (2.1.4.).

Pozytywne zmiany w obszarze turystyki, kultury i rekreacji dostrzegane są przez społeczność lokalną. Poza zwiększeniem ruchu turystycznego mieszkańcy uczestniczący w badaniu dostrzegli również poprawę infrastruktury sportowo – rekreacyjnej, pojawienie się nowych form spędzania czasu wolnego, zwiększenie liczby inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji oraz poprawę stanu zabytków dostrzegło odpowiednio. Stosunkowo najmniej mieszkańców uczestniczących w badaniu dostrzegło zwiększenie liczby wydarzeń kulturalnych.

Wiele działań w obszarze rozwoju turystyki i dziedzictwa kulturowego przewidziano do realizacji w ramach projektu współpracy i przedsięwzięć realizowanych poza RLKS:

- projekt współpracy pn. „Wyznaczenie szlaku kulinarnego produktu lokalnego "Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów" zakładał promocję obszaru, poszerzenia wiedzy o jego walorach turystycznych, zachowanie dziedzictwa lokalnego i promowanie walorów kulturowych i tradycji kulinarnych obszarów różnych regionów,
- projekt pn. „Działalność lokalnych społeczności w aspekcie turystycznego rozwoju obszarów wiejskich Europy” realizowany był poza Strategią RLKS, a jego celem było ukazanie mieszkańcom obszarów wiejskich alternatywnych zajęć, przynoszącym dochody finansowe.
- konkurs szopek tradycyjnych i krakowskich, który umacnia i podtrzymuje bożonarodzeniowe tradycje, przyczynia się do umocnienia więzi rodzinnych i koleżeńskich, wzbogaca twórczość amatorską oraz służy wyłonieniu młodych talentów wśród lokalnej społeczności.

6.5. Grupy defaworyzowane

Analizy przeprowadzone na potrzeby opracowania strategii RLKS pozwoliły na określenie następujących grup defaworyzowanych:

- kobiety,
- osoby 50+,
- osoby młode,
- osoby z niepełnosprawnościami,
- osoby bezrobotne.

Analiza danych pozwala stwierdzić, że realizowane przez LGD działania przyczyniają się do poprawy sytuacji grup defaworyzowanych, w szczególności w obszarze ich aktywności, które realizowano w ramach celu ogólnego 2. Rozpoznawalny obszar i aktywne społeczeństwo LGD Turystyczna Podkowa. Dzięki przedsięwzięciom rozwijającym przedsiębiorczość i oddziałującym na rynek pracy zwiększono ich szanse na aktywność zawodową.

Ponadto, grupy defaworyzowane angażowane były w projekt współpracy pn. „Wyznaczenie szlaku kulinarnego produktu lokalnego "Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów", który zakładał m. in. przeprowadzenie warsztatów kulinarnych celem promocji obszaru, poszerzenia wiedzy o jego walorach turystycznych oraz włączenia społecznego i aktywizacji społeczności wiejskich.

O skuteczności działań podejmowanych przez LGD na rzecz osób starszych i osób młodych świadczą zmiany dostrzegane przez społeczność lokalną. Większość mieszkańców uczestniczących w badaniu zwróciła uwagę na nowe formy wsparcia dla ludzi młodych oraz inicjatywy podejmowane w celu wsparcia osób starszych.

W kolejnym okresie programowania warto zastanowić się nad zdefiniowaniem wskaźników bezpośrednio odnoszących się do wsparcia grup defaworyzowanych w ramach poszczególnych przedsięwzięć. Dzięki temu możliwy będzie bieżący monitoring ich sytuacji.

6.6. Innowacyjność

Definicja innowacyjności zawarta w wytycznych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi jako wdrożenie nowego na danym obszarze lub znacząco udoskonalonego produktu usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

Przedsięwzięciem spełniającym kryterium innowacyjności w rozumieniu wdrożenia nowych na danym obszarze produktów i usług oraz nowego sposobu wykorzystania lokalnych zasobów historycznych i kulturowych jest niewątpliwie projekt współpracy pn. „Wyznaczenie szlaku kulinarnego produktu lokalnego "Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów" realizowany przez LGD. Projekt dotyczy nowatorskiego sposobu wykorzystania lokalnych zasobów przez producentów lokalnych produktów kulinarnych w ramach nawiązanej polsko-rumuńskiej współpracy. Ponadto przyczynił się do rozwoju nowej usługi turystycznej, jaką jest wyznaczenie szlaku kulinarnego produktu lokalnego „Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów oraz przewiduje nowy sposób angażowania lokalnej społeczności w proces rozwoju. Innowacyjność projektu polega również na stworzeniu nowego szlaku kulinarnego, którego na obszarze LGD Turystyczna Podkowa, LGD Podbabogórza i w Rumunii jeszcze nie było, możliwości skosztowania lokalnych potraw, obserwacji

technik przygotowania posiłków oraz wspólnej promocji lokalnych produktów, potraw, smaków dwóch LGD partnerskich z Polski na obszarze zagranicznych LGD tj. w Rumunii.

6.7. Projekty współpracy

LGD Turystyczna Podkowa realizuje w ramach Strategii RLKS 1 projekt współpracy pn. „Wyznaczenie szlaku kulinarnego produktu lokalnego Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów”. Projekt zakłada przedsięwzięcia o charakterze kulturalnym polegające na przeprowadzeniu warsztatów kulinarnych. Jego celem jest promocja obszaru LGD Turystyczna Podkowa, poszerzenie wiedzy o jego walorach turystycznych oraz włączenie społeczne i aktywizacja społeczności wiejskich. Projekt przyczynia się do zachowania dziedzictwa lokalnego i promowania włączenia społecznego poprzez współpracę społeczności lokalnych w zakresie walorów kulturowych i tradycji kulinarnych obszarów różnych regionów. Dzięki prezentacji produktów kulinarnych uczestnicy projektu (mieszkańcy, turyści, mieszkańcy sąsiednich LGD) poznają produkty kulinarne charakterystyczne dla każdego z LGD-ów. Ponadto, projekt angażuje grupy defaworyzowane:

- osoby 50 +,
- osoby młode do 34 r.ż.,
- osoby bezrobotne,
- osoby niepełnosprawne,
- kobiety.

Poza projektem współpracy w ramach Strategii RLKS, LGD Turystyczna Podkowa realizowała również 3 inne przedsięwzięcia:

- projekt pn. „Montaż instalacji OZE na obszarze LGD Turystyczna Podkowa, w ramach którego na obszarze 7 gmin LGD instalowano kolektory słoneczne, mikroinstalacje PV i instalacje pomp ciepła do podgrzania CWU;
- projekt pn. „Działalność lokalnych społeczności w aspekcie turystycznego rozwoju obszarów wiejskich Europy”, którego celem było ukazanie mieszkańcom obszarów wiejskich alternatywnych zajęć, przynoszącym dochody;
- konkurs szopek tradycyjnych i krakowskich dla dzieci, młodzieży i całych rodzin.

Wszystkie wskazane powyżej projekty współpracy, za wyjątkiem projektu dotyczącego OZE, wpisują się w założenia Strategii RLKS realizowanej przez LGD Turystyczna Podkowa. Na zdecydowanie pozytywną ocenę zasługuje fakt, że w projektach współpracy uwzględnia się działania na rzecz osób z grup defaworyzowanych, co bez wątpienia warto kontynuować w kolejnej perspektywie finansowej.

6.8. Ocena funkcjonowania LGD

Zespół LGD Turystyczna Podkowa jest stosunkowo niewielki – składają się na niego 3 osoby, co rodzi utrudnienia w momentach znacznego nasilenia zadań. W takich sytuacjach zespół jest wspierany przez osoby angażowane na umowy cywilnoprawne, co należy ocenić pozytywnie – bardzo dobrze, że zespół sięga po dodatkowe zasoby w sytuacjach tego wymagających i jest na to otwarty. Należy również podkreślić silną profesjonalizację pracowników, którą niejako „wymuszają” skomplikowane procedury i uwarunkowania realizacji Strategii RLKS.

Działania podejmowane przez LGD, w tym działania animacyjne, komunikacyjne i doradcze realizowane były zgodnie z planem. W ramach planu komunikacji realizowano 9 zasadniczych zadań przy wykorzystaniu różnorodnych kanałów informacji celem dotarcia do możliwie szerokiego grona odbiorców. Działania komunikacyjne prowadzone były na bieżąco i z dużą systematycznością, co przyniosło wymierne rezultaty – 101 spośród 108 mieszkańców uczestniczących w badaniu słyszał o Lokalnej Grupie Działania Turystyczna Podkowa, co jest świetnym wynikiem i potwierdza trafność dobranych kanałów komunikacyjnych. Ponadto, przepływ informacji był niezwykle istotny ze względu na nabory prowadzone przez LGD i wnioskodawcy w zdecydowanej większości wskazali (26 spośród 27 osób), że LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwościach pozyskania środków.

Jeśli chodzi o doradztwo realizowane przez LGD, to w latach 2016 – 2021 zespół udzielił doradztwa 472 podmiotom. Wsparcie udzielone przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji jest pozytywnie oceniane przez wnioskodawców uczestniczących w badaniu w zakresie: przygotowania merytoryczne doradców, przydatności udzielonych porad oraz ich zakresu jako spełniającego oczekiwania. Wsparcie LGD przy składaniu i realizacji operacji należy ocenić pozytywnie również dlatego, że 26 spośród 27 wnioskodawców uczestniczących w badaniu skorzystałoby ponownie ze wsparcia LGD.

6.9. Ocena procesu wdrażania

Realizacja rzeczowa i finansowa Strategii RLKS przebiega prawidłowo. Nie ma zagrożenia dla osiągnięcia docelowych wartości wskaźników. Postęp rzeczowy realizowany jest na bieżąco – w zakresie podpisanych umów zrealizowano 11 spośród 23 wskaźników, natomiast w zakresie wypłaconych środków – 8 wskaźników, w tym 5 z nich zrealizowano w wysokości przekraczającej 100% wykonania. W zakresie wypłaconych środków nie rozpoczęto jeszcze realizacji 3 wskaźników, a w zakresie podpisanych umów tylko 1.

Budżet również realizowany jest na bieżąco, poziom wydatków nie rodzi ryzyka niewykonania budżetu. W zakresie budżetu rozpoczęto realizację wszystkich przedsięwzięć poza 1 – tworzenie i rozwój markowych produktów lokalnych Turystycznej Podkowy oraz ich promocja, dla którego

wykonanie wynosi 0%. Budżet przewidziany w Strategii został w całości zrealizowany w ramach 2 przedsięwzięć.

W sytuacji pojawiania się trudności z realizacją działań LGD na bieżąco podejmowała działania zaradcze, np. rozszerzenie przedsięwzięć o dodatkowe formy realizacji i zmiany zapisów strategii RLKS. Takie podejście pozwala na bieżąco korygować pojawiające się odchylenia i minimalizować ryzyko niepowodzenia poszczególnych przedsięwzięć, które mogłoby zagrozić realizacji celów strategii.

W ramach wdrażania Strategii RLKS w latach 2016 – 2021 LGD Turystyczna Podkowa zrealizowała 45 naborów, z czego 20 konkursów oraz 25 naborów na granty. Najwięcej naborów zrealizowano na przedsięwzięcia w zakresie rozwoju usług turystycznych i okołoturystycznych (1.1.1), przedsiębiorczości mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy (1.1.2) oraz promocji obszaru LGD i współpracy pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w turystykę – po 7 naborów. Największym zainteresowaniem cieszył się nabór na przedsięwzięcie dotyczące przedsiębiorczości mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy, w tym z uwzględnieniem innowacyjności, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatycznym (1.1.2). Istotne jest również, że procedury wyboru wniosków o dofinansowanie były czytelne, a kryteria wyboru wniosków były jednoznaczne i pozwalały na wybór najlepszych projektów zdaniem większości wnioskodawców uczestniczących w badaniu.

W kontekście powyższego należy pozytywnie ocenić proces wdrażania Strategii RLKS. Wskaźniki i budżet realizowane są na bieżąco, a LGD adekwatnie reaguje na ewentualne odchylenia od przyjętego planu działania.

6.10. Wartość dodana podejścia LEADER

Jak czytamy na stronie Europejskiej Sieci na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich² oryginalnym zamysłem podejścia LEADER *było zaangażowanie energii i zasobów ludzi oraz miejscowych organizacji jako podmiotów rozwoju, a nie jego beneficjentów, by w ten sposób umożliwić im wkład w przyszły rozwój obszarów wiejskich poprzez tworzenie zależnych od obszaru partnerstw w postaci Lokalnych Grup Działania (LGD) zrzeszających podmioty publiczne, prywatne i społeczne. (...) Akronim "LEADER" pochodzi od francuskiego zwrotu "Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale", co oznacza "powiązania między działaniami na rzecz rozwoju gospodarki obszarów wiejskich".*

---

² https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-toolkit/leaderclld-explained_pl

W kontekście powyższego należy stwierdzić, że działania LGD przyczyniły się do poprawy komunikacji pomiędzy poszczególnymi aktorami zaangażowanymi w lokalne procesy, stymulowały komunikację oraz budowanie powiązań. Sprzyjają temu w szczególności realizowane projekty współpracy oraz przedsięwzięcia w zakresie aktywizacji mieszkańców i rozwoju przedsiębiorczości. Zespół skutecznie buduje relacje w społeczności lokalnej, co potwierdzają beneficjenci wsparcia - większość z nich po zakończeniu wsparcia nadal utrzymuje kontakty z LGD. Fakt ten pozwala pozytywnie ocenić działalność animacyjną LGD i umiejętność podtrzymywania relacji z partnerami.

Przedsięwzięcia realizowane przez LGD w największym stopniu przyczyniły się do poprawy sytuacji na rynku pracy dzięki operacjom w zakresie rozpoczynania działalności gospodarczej oraz rozwijania już istniejących firm, które zaowocowały powstaniem ponad 50 nowych firm. Podejmowane przez LGD działania wpływały również na zwiększenie aktywności mieszkańców.

O wartości dodanej podejścia LEADER świadczą także efekty projektów współpracy oraz projektów realizowanych poza RLKS, które przyczyniają się do wymiany wiedzy, sieciowania podmiotów działających na rzecz rozwoju lokalnego oraz do poprawy sytuacji grup defaworyzowanych.

7. Wnioski i rekomendacje

1. Przeprowadzone analizy wskazują, że operacje przeprowadzone w ramach wdrażania Strategii RLKS sprzyjają osiągnięciu założonych w niej celów.. Należy podkreślić, że wszystkie zdefiniowane cele i przedsięwzięcia wynikają bezpośrednio z diagnozy przeprowadzonej na potrzeby opracowania Strategii RLKS i są odpowiedzią na zidentyfikowane wówczas najważniejsze problemy obszaru.
2. Największym zainteresowaniem cieszył się nabór na przedsięwzięcie dotyczące przedsiębiorczości mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy, w ramach którego złożono 121 wniosków, z czego 99 wybrano do dofinansowania, podpisano 44 umowy. Przedsięwzięcie zaowocowało powstaniem ponad 50 nowych firm, co jest ogromnym sukcesem. Mieszkańcy uczestniczący w badaniu dostrzegają zmiany na rynku pracy i uznali przedsięwzięcia związane z rozwojem przedsiębiorczości za warte kontynuować w kolejnej perspektywie finansowej.
3. Przedsięwzięcia realizowane w ramach wdrażania strategii niewątpliwie przyczyniają się do rozwoju kapitału społecznego na obszarze LGD, w szczególności projekt współpracy i działania poza RLKS. Większość beneficjentów pozostaje w kontakcie z przedstawicielami LGD po zakończeniu realizacji operacji. Pozostają oni w osobistym i/lub telefonicznym kontakcie, uczestniczą w spotkaniach organizowanych przez LGD lub kontaktują się z jego przedstawicielami w inny sposób, co pozwala pozytywnie ocenić działalność animacyjną LGD i umiejętność podtrzymywania relacji z partnerami.
4. Pozytywne zmiany w obszarze turystyki, kultury i rekreacji dostrzegane są przez społeczność lokalną. Poza zwiększeniem ruchu turystycznego mieszkańcy uczestniczący w badaniu dostrzegli również poprawę infrastruktury sportowo – rekreacyjnej, pojawienie się nowych form spędzania czasu wolnego, zwiększenie liczby inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji oraz poprawę stanu zabytków dostrzegło odpowiednio. Stosunkowo najmniej mieszkańców uczestniczących w badaniu dostrzega zwiększenie liczby wydarzeń kulturalnych.
5. Działania realizowane przez LGD przyczyniają się do poprawy sytuacji grup defaworyzowanych, w szczególności w obszarze ich aktywności i zwiększenia szans na aktywność zawodową. Ponadto, grupy defaworyzowane angażowane były w projekt współpracy pn. „Wyznaczenie szlaku kulinarnego produktu lokalnego "Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów". W kolejnym okresie programowania warto zastanowić się nad zdefiniowaniem wskaźników bezpośrednio odnoszących się do wsparcia grup defaworyzowanych w ramach poszczególnych przedsięwzięć. Dzięki temu możliwy będzie bieżący monitoring ich sytuacji.

6. Przedsięwzięciem spełniającym kryterium innowacyjności w rozumieniu wdrożenia nowych na danym obszarze produktów i usług oraz nowego sposobu wykorzystania lokalnych zasobów historycznych i kulturowych jest niewątpliwie projekt współpracy pn. „Wyznaczenie szlaku kulinarnego produktu lokalnego "Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów”.
7. LGD Turystyczna Podkowa realizuje w ramach Strategii RLKS 1 projekt współpracy i 3 przedsięwzięcia poza Strategią RLKS. Wszystkie wskazane powyżej projekty współpracy, za wyjątkiem projektu dotyczącego OZE, wpisują się w założenia Strategii RLKS realizowanej przez LGD Turystyczna Podkowa. Na zdecydowanie pozytywną ocenę zasługuje fakt, że w projektach współpracy uwzględnia się działania na rzecz osób z grup defaworyzowanych, co bez wątpienia warto kontynuować w kolejnej perspektywie finansowej.
8. Działania podejmowane przez LGD, w tym działania animacyjne, komunikacyjne i doradcze realizowane były zgodnie z planem. Działania komunikacyjne prowadzone były na bieżąco i z dużą systematycznością, co przyniosło wymierne rezultaty – 101 spośród 108 mieszkańców uczestniczących w badaniu słyszał o Lokalnej Grupie Działania Turystyczna Podkowa, co jest świetnym wynikiem i potwierdza trafność dobranych kanałów komunikacyjnych. Ponadto, przepływ informacji był niezwykle istotny ze względu na nabory prowadzone przez LGD i wnioskodawcy w zdecydowanej większości wskazali (26 spośród 27 osób), że LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków.
9. W latach 2016 – 2021 zespół udzielił doradztwa 472 podmiotom. Wsparcie udzielone przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji jest pozytywnie oceniane przez wnioskodawców uczestniczących w badaniu w zakresie: przygotowania merytoryczne doradców, przydatności udzielonych porad oraz ich zakresu jako spełniającego oczekiwania. Wsparcie LGD przy składaniu i realizacji operacji należy ocenić pozytywnie również dlatego, że 26 spośród 27 wnioskodawców uczestniczących w badaniu skorzystałoby ponownie ze wsparcia LGD.
10. Realizacja rzeczowa i finansowa Strategii RLKS przebiega prawidłowo. Nie ma zagrożenia dla osiągnięcia docelowych wartości wskaźników. Postęp rzeczowy i finansowy realizowane są na bieżąco, a w sytuacji pojawiania się trudności z realizacją działań LGD na bieżąco podejmowała działania zaradcze.
11. W ramach wdrażania Strategii RLKS w latach 2016 – 2021 LGD Turystyczna Podkowa zrealizowała 45 naborów, z czego 20 konkursów oraz 25 naborów na granty. Największym zainteresowaniem cieszył się nabór na przedsięwzięcie dotyczące przedsiębiorczości mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy, w tym z uwzględnieniem innowacyjności, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatycznym. Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie

były czytelne, a kryteria wyboru wniosków były jednoznaczne i pozwalały na wybór najlepszych projektów zdaniem większości wnioskodawców uczestniczących w badaniu.

12. Działania LGD przyczyniły się do poprawy komunikacji pomiędzy poszczególnymi aktorami zaangażowanymi w lokalne procesy, stymulowały komunikację oraz budowanie powiązań. Sprzyjają temu w szczególności realizowane projekty współpracy oraz przedsięwzięcia w zakresie aktywizacji mieszkańców i rozwoju przedsiębiorczości. O wartości dodanej podejścia LEADER świadczą także efekty projektów współpracy oraz projektów realizowanych poza RLKS, które przyczyniają się do wymiany wiedzy, sieciowania podmiotów działających na rzecz rozwoju lokalnego oraz do poprawy sytuacji grup defaworyzowanych.

8. Spis tabel i wykresów

8.1. Spis tabel

Tabela 1 Ludność w gminach wchodzących w skład LGD.	13
Tabela 2 Lokaty gmin w województwie w poszczególnych kategoriach w roku 2019.....	16
Tabela 3 Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD.	17
Tabela 4 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci.	18
Tabela 5 Ludność gmin w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.	21
Tabela 6 Saldo migracji ogółem.....	22
Tabela 7 Turystyczne obiekty noclegowe w gminach.	25
Tabela 8 Historia naborów.	28
Tabela 9 Rzeczowa realizacja celów oraz przedsięwzięć w LSR (stan na 31.05.2021 r.).....	38
Tabela 10 Finansowa realizacja celów oraz przedsięwzięć w LSR (stan na 31.05.2021 r.)	41
Tabela 11 Szkolenia dla pracowników LGD w okresie 1.01.2016 r. do 31.05.2021 r.	45
Tabela 12 Szkolenia dla członków organów LGD w okresie od 1.01.2016 r. do 31.05.2021 r.	46
Tabela 13 Realizacja planu komunikacji.	47
Tabela 14 Doradztwo świadczone przez Biuro LGD.	53

8.2. Spis wykresów

Wykres 1 Wskaźnik G dla gmin wchodzących w skład LGD.	14
Wykres 2 Wydatki gmin na 1 mieszkańca.	15
Wykres 3 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.....	19
Wykres 4 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców.....	20
Wykres 5 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.	23
Wykres 6 W jaki sposób docierały do Pana/i informacje o naborze wniosków w LGD?.....	35
Wykres 7 Czy LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków?	36
Wykres 8 Dlaczego zdecydował/a się Pan/i na złożenie wniosku o przyznanie pomocy finansowej do LGD?	36
Wykres 9 Kto był głównym odbiorcą efektów Pana/i projektu?.....	37
Wykres 10 Czy słyszał/a Pan/i o Lokalnej Grupie Działania Turystyczna Podkova?.....	52
Wykres 11 W jaki sposób docierały do Pana/i informacje dotyczące LGD?	52
Wykres 12 Proszę wskazać, w jakim zakresie korzystał/a Pan/i ze wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku?	54
Wykres 13 Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji.....	55
Wykres 14 Ocena procedur i kryteriów wyboru projektów.....	56
Wykres 15 Struktura mieszkańców biorących udział w badaniu ankietowym.	57
Wykres 16 Zmiany w gminie w ciągu ostatnich 5 lat.	57
Wykres 17 Zmiany na rynku pracy.	58
Wykres 18 Zmiany w obszarze kultury, sportu i rekreacji.....	58
Wykres 19 Korzystanie z efektów działań LGD.	59
Wykres 20 Obszary wymagające dofinansowania.	60

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania.

Ankieta dla mieszkańców obszaru LGD Turystyczna Podkowa

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej efektów funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania Turystyczna Podkowa. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety trwa 10 minut.

Z góry dziękujemy za pomoc!

Lokalna Grupa Działania Turystyczna Podkowa

1. Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Mieszkańcy mieli większy wpływ na to, co dzieje się w gminie	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiła się sytuacja na rynku pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Powstały nowe firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy wsparcia dla ludzi młodych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Podejmowano inicjatywy, których celem było wsparcie osób starszych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiły się relacje pomiędzy mieszkańcami	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększył się ruch turystyczny	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

Poprawił się stan zabytków	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy spędzania wolnego czasu	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba wydarzeń kulturalnych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Przestrzeń publiczna stała się bardziej estetyczna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

2. Proszę wyobrazić sobie, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale środków finansowych w gminie, w której Pan/i mieszka. Które z wymienionych obszarów wymagają dofinansowania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Promocja obszaru	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Oferta kulturalna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura sportowa	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Drogi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Szkolenia i warsztaty dla mieszkańców	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Działalność organizacji pozarządowych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

Tworzenie nowych miejsc pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Opieka nad osobami starszymi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Wsparcie dla istniejących firm	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

3. Czy słyszał Pan/i o Lokalnej Grupie Działania Turystyczna Podkowa? Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a) Tak → Proszę przejść do pytania nr 4.
b) Nie → Proszę przejść do pytania nr 5.

4. W jaki sposób docierały do Pana/i informacje dotyczące Lokalnej Grupy Turystyczna Podkowa. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Uczestniczyłem w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

5. Czy korzystał/a Pan/i z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD działające na terenie gminy, w której Pan/i mieszka? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czy korzystał/a Pan/i z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w spotkaniach organizowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy uczestniczył/a Pan/i w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

6. Proszę wskazać, w którym przedziale wiekowym się Pan/i mieści. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a) 18-25 lat
- b) 26-35 lat
- c) 36-45 lat
- d) 46-55 lat
- e) 56-65 lat
- f) 66 lat lub więcej

7. Proszę podać swoją płeć. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a) Kobieta
- b) Mężczyzna
- c) Wolę nie podawać.

Ankieta dla beneficjentów LGD Turystyczna Podkowa

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania Turystyczna Podkowa. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety nie powinno zająć więcej niż 10 minut.

Ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która jest lub była realizatorem projektu wspartego przez Lokalną Grupę Działania (np. polegającego na założeniu działalności gospodarczej). W przypadku, gdy beneficjentami wsparcia był podmiot (Urząd Gminy, Ośrodek Kultury, Organizacja Pozarządowa, OSP, KGW), ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która w ramach danego podmiotu była bezpośrednio zaangażowana w realizację dofinansowanego projektu.

Z góry dziękujemy za pomoc!

Lokalna Grupa Działania Turystyczna Podkowa

W jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”? (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

- a) Zdecydowanie zgadzam się
- b) Raczej zgadzam się
- c) Trudno powiedzieć
- d) Raczej nie zgadzam się
- e) Zdecydowanie nie zgadzam się

W jaki sposób docierały do Pana/i informacje o naborze wniosków w Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

materiałów promocyjnych			
Uczestniczyłem/am w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Dlaczego zdecydował/a się Pan/i (lub podmiot reprezentowany przez Pana/ią) na złożenie wniosku o przyznanie pomocy finansowej do LGD? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje główny powód złożenia wniosku do LGD.

- a) Było to jedyne dostępne źródło finansowania mojego projektu
- b) Nie otrzymałem/am dofinansowania z innych środków/innego programu
- c) Chciałem/am skorzystać z nadarzającej się okazji otrzymania środków
- d) Zostałem/am zachęcony/a do złożenia wniosku przez LGD
- e) Na moją decyzję wpłynęła możliwość skorzystania z doradztwa w biurze LGD

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie składania wniosku? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Proszę wskazać, w jakim zakresie korzystał/a Pan/i ze wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Wsparcie polegające na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla mojego projektu	Tak	Nie
Wsparcie w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania	Tak	Nie
Wsparcie polegające na wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków i	Tak	Nie

instrukcji do nich		
Wsparcie w zakresie ustalenia koncepcji projektu aby spełniał kryteria wynikające z LSR	Tak	Nie
Porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku	Tak	Nie
Wyjaśnienie szczegółowych zasad oceny wniosków	Tak	Nie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie realizacji projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie rozliczenia projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy obecnie pozostaje Pan/i w kontakcie z LGD? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Uczestniczę w spotkaniach organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się telefonicznie z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytam komunikaty na stronie internetowej LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Mam osobisty kontakt z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się w inny sposób	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Nie mam z LGD żadnego kontaktu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Czy brał/a Pan/i lub organizacja którą Pan/i reprezentuje udział w tworzeniu LSR? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź.

- a) Tak
- b) Trudno powiedzieć
- c) Nie

Kto był głównym odbiorcą efektów Pani/a projektu/ projektów? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje Pana/i projekt.

- a) Ja i moja rodzina
- b) Moja organizacja
- c) Ogół mieszkańców gminy/ obszaru LGD
- d) Turyści
- e) Przedsiębiorstwa
- f) Inne

Proszę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD.
Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD były dla mnie czytelne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków były dla mnie jednoznaczne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków pozwalały na wybór najlepszych projektów	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Jeśli będzie to możliwe, w przyszłości chciałbym/łabym ponownie skorzystać ze wsparcia LGD	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy na etapie przygotowania, realizacji lub rozliczania projektu pojawiły się jakieś problemy wpływające negatywnie na jego przebieg bądź rezultaty?

a) Tak → *Proszę odpowiedzieć na następne pytanie.*

b) Nie → ***Dziękujemy za wypełnienie ankiety!***

Jakie to były problemy? *Na pytanie odpowiadają tylko osoby, które w poprzednim pytaniu wybrały odpowiedź „Tak”. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.*

Problemy bezpośrednio związane z przedmiotem projektu (np. problemy wynikające z branży w której działa przedsiębiorca, odbiorcami działań NGO lub uzgodnieniami dotyczącymi przebiegu tras rowerowych w projekcie gminnym)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy finansowe (np. z wypłatą dofinansowania, kredytem na realizację zadania, zmiennością cen w czasie realizacji zadania względem wpisanych we wniosku)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy formalno-prawne	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Problemy personalne (np. z pracownikami, członkami/ partnerami itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy z terminową realizacją harmonogramu (opóźnienia itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Trudność w dostępie do informacji na temat składania, realizacji lub rozliczenia projektu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy wynikające z wprowadzenia w Polsce stanu pandemii	Tak	Trudno powiedzieć	Nie